

ЧИТАТИ – ЩОБ ЗНАТИ, ЗНАТИ – ЩОБ ПЕРЕМАГАТИ!

У К Р А Ї Н И

Військо

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДРУКОВАНИЙ ОРГАН МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

ДЛЯ ВОРОГІВ ВАЖКА ТАКТИКА БОЖКА с. 10

Танкісти переводили дух після запеклого бою. Хтось ніжно розмовляв зі своїм «залізним другом», дякуючи за добру службу, хтось потягнувся за цигаркою...

СПРАВА
ЕЛЬФА

с.36

БРОНЬОВАНІ
АРГУМЕНТИ

с.22

ЕСТОНСЬКА «ТРЕМБІТА»
ДЛЯ УКРАЇНИ

с.40

**INVICTUS
GAMES**
SYDNEY 2018

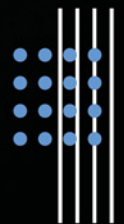
TEAM UKRAINE

ВАДИМ СВИРИДЕНКО

Ветеран АТО

Учасник
Національної збірної України

Ігри Нескорених Торонто 2017

**ПРЕДСТАВ УКРАЇНУ
НА ІГРАХ НЕСКОРЕНИХ
СІДНЕЙ, АВСТРАЛІЯ 20-27 жовтня 2018**

РЕЄСТРУЙСЯ НА ВІДБІР
INVICTUSGAMES.IN.UA

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Міністерство
оборони
України

Міністерство
внутрішніх справ
України

Міністерство
інформаційної політики
України

Міністерство
соціальної політики
України

Міністерство
соціальної політики
України

Міністерство
соціальної політики
України

Міністерство
соціальної політики
України

КООРДИНАЦІЙНИЙ ЦЕНТР

ЗМІСТ

2 | АКЦЕНТИ

6 | ПОВЕРНЕННЯ ДОДОМУ

Українські цінності
і девальвація ворога

10 | ХОРОБРІ СЕРЦЯ

Для ворогів важка тактика Божка

16 | АДРЕСИ МУЖНОСТІ

Команда «Смайла»

19 | ВІЙНА ЗБЛИЗЬКА

Життя в очікуванні

22 | ВІТЧИЗНЯНИЙ ОПК

Броньовані аргументи

30 | ТУРБОТИ ПРО РОБОТУ

«Кіборг-масаж», Humdrum Cafe,
«Кролик Ростик» та інші

36 | ЖИТТЯ ПІСЛЯ ВІЙНИ

Справа Ельфа

40 | ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ

Естонська «Трембіта» для України

44 | ПЕРО У РУКУ, ДРУЖЕ МІЙ!

«Найкращий вірш
ще ходить на свободі...»

46 | МАЙБУТНЄ НАЦІЇ

Азбука патріотизму

50 | ПАМ'ЯТАЄМО-ПЕРЕМАГАЄМО!

Вікопомний урок історії

54 | ЛИЦАР СВОБОДИ

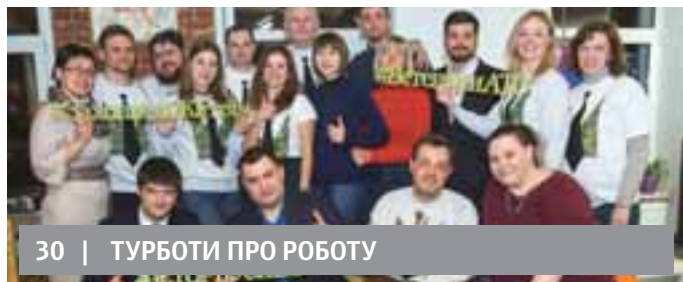
За право бути собою

60 | СМІЄМОСЯ, БО СМІЄМО

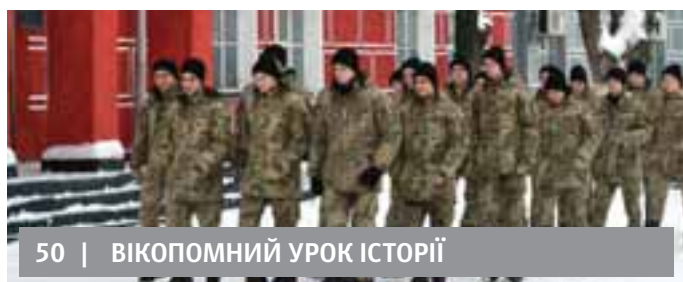
У повний гною Новий рік!

10 | ДЛЯ ВОРОГІВ ВАЖКА ТАКТИКА БОЖКА

30 | ТУРБОТИ ПРО РОБОТУ

50 | ВІКОПОМНИЙ УРОК ІСТОРІЇ

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДРУКОВАНИЙ ОРГАН МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Засновник:
Міністерство оборони
України

Адреса редакції:
01015, м. Київ, вул. Московська,
45/1, корпус 33

Телефони редакції:
(044) 280-60-28, 280-60-45
mail: viysko2012@ukr.net

Електронна версія:
<http://www.viysko.com.ua/>
© «Військо України», 2014

Віддруковано:
ТОВ «Ландпрес»
Передплатний індекс: 74101
Передплату можна оформити
в усіх поштових відділеннях
зв'язку

**Свідцтво про державну
реєстрацію:**
КВ № 827 від 12.07.1994 р.

Фото на обкладинці:
Роман Туровець

Головний редактор:
Валентин БУРЯЧЕНКО

**Заступник головного
редактора:**
Андрій МИРОНЧУК

Відповідальний секретар:
Вячеслав ПЕТРОВСЬКИЙ

Начальники відділів:
Олександр БІРЧЕНКО,
Ігор ПАРУБСЬКИЙ,
Олександр ВАСИЛЬЧЕНКО

Спеціальні кореспонденти:
Сергій БАСАРАБ,
Олег СУШИНСЬКИЙ,
Галина ЖОЛТІКОВА,
Олег ЯНОВСЬКИЙ-ШПАК

Кореспонденти:
Валерія СОКОЛІК,
Валерій ВОРОНЧУК,
Олександр ПАНЮКОВ,
Дарія МАРКЕВИЧ

Літературний редактор:
Олена ПОЛЯНСЬКА

Редакція не несе відповідальності за зміст повідомлень інформагентств і може друкувати статті, не поділяючи поглядів автора. Відповідальність за достовірність фактів, власних імен та інших відомостей несуть автори публікацій. Роботи (фотознімки, статті, малюнки, тексти та інші матеріали), які прийшли на адресу редакції, не рецензуються і не повертаються. Передрук матеріалів чи будь-яке інше їх використання можливе лише з письмового дозволу редакції. При використанні матеріалів посилання на журнал «Військо України» обов'язкове. За зміст реклами відповідальність несе рекламодавець.

ЗАКОН ПРО РЕІНТЕГРАЦІЮ ДОНБАСУ

18 січня майже конституційною більшістю у 280 голосів Верховна Рада ухвалила закон «Про особливості державної політики щодо забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях в Донецькій і Луганській областях». У документі, серед іншого, міститься пункт про визнання Росії державою-агресором. Дії України в регіоні визначаються як стримування і відсіч російської збройної агресії в Донецькій та Луганській областях на підставі статті 51 Статуту ООН, яка визначає право держав на самооборону. У документі також наголошується, що тимчасова окупація Російською

Федерацією територій України незалежно від її тривалості є незаконною і не створює для Росії жодних територіальних прав.

Як зазначив Президент України П. Порошенко, напередодні Дня Соборності Верховна Рада ухвалила надзвичайно важливий для країни закон, і це стало прикладом відповідальної консолідації владних та опозиційних сил у питанні, що стосується українського спільного національного інтересу, де не може бути компромісів.

«Ані дух, ані буква цього закону не суперечать Мінським домовленостям, як це хоче представити Москва. На відміну від Росії, яка шукає будь-який привід, аби їх не

виконувати, Україна дотримується і буде дотримуватися всіх своїх міжнародних зобов'язань. Для нас уже ухвалений закон цінний тим, що він є технологією повернення окупованих територій під державний суверенітет України. І радісне свято Дня Соборності буде з гірким присмаком доти, доки чобіт російського окупанта топче нашу українську землю Криму, Севастополя, Донеччини та Луганщини», – підсумував Петро Порошенко.

Президент зазначив, що цей закон фіксує право України на самооборону і деталізує механізм його реалізації та водночас підтверджує пріоритетність мирного, політико-дипломатичного врегулювання.

Операція, яка зараз триває на Донбасі, відтепер називатиметься не АТО, а «заходами із забезпечення національної безпеки і оборони, стримування і відсічі російської збройної агресії в Донецькій та Луганській областях», і керувати нею стануть Збройні Сили України замість СБУ.

І як зазначив Секретар Ради національної безпеки та оборони Олександр Турчинов, завдяки ухваленому закону, з'явилося більше можливостей щодо використання Збройних Сил у протистоянні російській агресії.

ЗА СТАНДАРТАМИ НАТО ТА ЄС

Рада національної безпеки і оборони України розглянула та схвалила «Основні показники Державного оборонного замовлення на 2018-2020 роки».

Представлений документ базується на фінансових ресурсах, визначених цьогорічним Державним бюджетом та показниках наступних двох років, передбачених основними напрямками бюджетної політики. Нагадаємо, що з 2017 року запрацювала трирічна система Державного оборонно-

го замовлення, що дасть змогу замовникам і виконавцям чітко планувати свою роботу та ресурси.

За результатами виконання Державного оборонного замовлення 2017 року до Збройних Сил України поставлено майже 2,5 тисячі зразків озброєння, військової техніки та спеціальних виробів, понад 27 тисяч ракет і боєприпасів.

Пріоритетними напрямками 2018 року має стати забезпечення

ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ ПРОДУКТИВНОЇ СПІВПРАЦІ

Під час офіційного візиту в Республіку Хорватія Міністр оборони України генерал армії України Степан Полторак провів багато двосторонніх зустрічей з високопосадовцями країни.

Так, під час переговорів з віцепрем'єр-міністром – Міністром оборони Республіки Хорватія паном Даміром Крстичевичем були розглянуті подальші перспективи співробітництва між оборонними відомствами країн.

Як зазначив Дамір Крстичевич, Хорватія готова ділитися власним досвідом побудови армії та реформ.

«Ми й зараз перебуваємо у стадії модернізації та трансформації набутого досвіду, адже не маємо права стояти на місці і працюємо над побудовою сучасної потужної армії, яка завжди має бути готовою реагувати на всі виклики і загрози, щоб захистити нашу країну, якщо виникне така необхідність», – зазначив пан Крстичевич.

А Міністр оборони України відзначив, що співпраця оборонних відомств України та Хорватії на сьогодні ведеться на різних напрямках.

«Ми були єдині в тому, що треба

переходити від етапу переговорів до конкретних заходів, які ми разом із моїм колегою сплануємо та будемо втілювати в життя» – сказав генерал армії України Степан Полторак.

Під час зустрічі очільника вітчизняного оборонного відомства з Прем'єр-міністром Республіки Хорватія Андрієм Пленковичем було зазначено, що Україна та Хорватія мають поглибити співпрацю у військово-технічному співробітництві, про що неодноразово наголошувалося під час зустрічей політичного керівництва країн, а також посилити політично-дипломатичну підтримку України.

«Завжди підтримували та бу-

демо підтримувати територіальну цілісність та суверенітет України. Це однозначна позиція нашої держави. Також ми маємо чітку позицію щодо підтримки України в європейських та євроатлантичних прагненнях. Окрім цього, ми можемо обмінюватися власним досвідом щодо мирної реінтеграції звільнених територій», – наголосив пан Пленкович.

Також Міністр оборони України провів зустріч з головою парламентського комітету з питань оборони Хорватії Ігорем Драгованом, під час якої сторони обговорили питання розвитку законодавчої бази, яка регулює діяльність оборонних відомств.

сучасною ракетною та бронетанковою технікою; засобами радіоелектронної боротьби, протиповітряної оборони; безпілотними авіаційними комплексами та антиснайперськими системами тощо.

– Наш оборонно-промисловий комплекс спроможний забезпечити виконання складних та масштабних програм, – наголосив Секретар РНБО України Олександр Турчинов, повідомивши, що цього року заплановано збільшення фінансування Державного оборонного замовлення до

21,3 млрд грн, що на 37% більше, ніж 2017 року.

Члени РНБО України обговорили і підтримали проект закону «Про національну безпеку України». Документ розробляли в тісній взаємодії з експертами НАТО, США та Європейського Союзу, аби привести українську законодавчу базу у відповідність до стандартів держав-членів НАТО. Після ухвалення парламентом цей закон має стати основою для розробки та оновлення законодавства у сфері національної безпеки і оборони.

За словами Секретаря РНБО, закон «Про національну безпеку України» має узагальнити та привести до єдиного знаменника вже здійснені та заплановані реформи сектору безпеки і оборони України, а також поєднати в собі не тільки базові засади національної безпеки, а й питання демократичного цивільного контролю та основи планування в цих сферах. Законопроект має на меті підвищити ефективність діяльності всіх складових сектору безпеки і оборони відповідно до норм і стандартів НАТО та ЄС.

ДУМКА ЕКСПЕРТІВ

2017 рік став періодом значного поступу в питанні переозброєння українського війська. Такий висновок зробили фахівці Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння.

Зокрема суттєво змінилася роль у цьому процесі приватного сектору ОПК. Нині в межах державного оборонного замовлення він виконує щонайменше 50% робіт.

Показовим є суттєве переоснащення армії сучасними засобами захищеного зв'язку і початок створення «москітного» флоту. Позитивні тенденції з'явилися у військово-технічному співробітництві. Якщо раніше Україна в цьому питанні

орієнтувалася переважно на задоволення потреб інших держав, то нещодавно з'явилося принаймні два важливі проекти, які працюють на власну оборону. Це вже згадуваний захищений зв'язок і створення розвідувально-ударного комплексу «Сокіл», де будуть присутні іноземні технології.

Чималі сподівання українські воїни покладають на 2018 рік. На переозброєння запланована майже п'ята частина оборонного бюджету – 16 млрд грн. На думку експертів Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння, це дуже непоганий показник. Адже дозволить реалізувати принаймні п'ять важливих пріоритетів.

Перший – створення ракетного озброєння. Це сприятиме тому,

РЕФОРМИ та «е-ЗДОРОВ'Я»

У Збройних Силах сформовано єдиний орган управління медичним забезпеченням – Головне військово-медичне управління. Основна мета створення нової структури – налагодити ефективну систему медичного забезпечення у відповідності до потреб Збройних Сил України та стандартів НАТО.

Новостворена структура буде відповідати за організацію медичного забезпечення та управління медичною службою Збройних Сил, реалізовувати заходи щодо охорони здоров'я військовослужбовців, членів їхніх сімей, ветеранів війни тощо.

Головне військово-медичне управління підпорядковується Міністру оборони, а з питань планування, застосування, управління силами і засобами медичної служби Збройних Сил та їхньої підготовки – начальнику Генерального штабу.

Також у Збройних Силах буде запроваджено систему електронних

записів комплексу «е-Здоров'я», яка до кінця березня 2018 року буде закріплена на праві оперативного управління за Національним військово-медичним клінічним центром «Головний військовий клінічний госпіталь», Запорізьким військовим госпіталем та Головним управлінням зв'язку та інформаційних систем Генерального штабу Збройних Сил України.

На думку фахівців, впровадження цієї системи сприятиме підвищенню якості медичного забезпечення Збройних Сил.

А протягом минулого року було нарощено можливості стабілізаційних медичних пунктів механізованих бригад, зменшено етапність у наданні кваліфікованої медичної допомоги, у батальйонах за рахунок підсилення санінструкторів профільними лікарями покращується надання медичної допомоги безпосередньо на місцях, поблизу районів ведення бойових дій цивільні лікувальні заклади підсилено лікарсько-сестринськими

бригадами та спеціалізованими військовими лікарями.

Також за дорученням Президента – Верховного Головнокомандувача Збройних Сил наприкінці 2017 року було відкрито Реабілітаційний центр для військовослужбовців на Спортивно-навчальній базі Міноборони «Тисовець», що на Львівщині. Відновлення інфраструктури та будівництво об'єкта відбувалося під особистим контролем Міністра оборони.

що Збройні Сили перетворюються на справжній інститут стримування, а Україна набуде симетричні можливості щодо відсічі ймовірної агресії. Ракети, до речі, – це та зброя, яку наша держава може виготовити самотужки без допомоги зовнішніх партнерів.

Другий – створення єдиної системи управління військами і подальше переоснащення новими засобами зв'язку. Реалізація цього задуму дозволить підвищити бойовий потенціал Збройних Сил на 40 відсотків.

Третій – запуск серійного виробництва танка «Оплот». Це дуже важливий психологічний чинник. Адже ця бойова машина не має аналогів і неодноразово була представлена на різноманітних міжнародних виставках озброєнь

і техніки. Утім поки що серійно його виробляють лише за зовнішніми контрактами.

Четвертий – налагодження виробництва боєприпасів. В першу чергу великих калібрів (для артилерії й танків), а також калібру 12,7 мм-30 мм і керованих боєприпасів. Можливості для цього є, адже Україна входить до десятки країн світу, де розробляють і випускають боєприпаси, зокрема і за стандартами НАТО.

П'ятий і, напевне, найважливіший та найбільш нагальний, – випуск таких видів озброєння і військової техніки, яких потребують наші бійці на Донбасі. Це і протитанкові ракетні комплекси, і безпілотні авіаційні комплекси, і модернізовані вертольоти, танки та інша бронетехніка.

«ПЕЧОРА» ЗДАТНА ВРАЖАТИ ЦІЛІ НА ВІДСТАНІ 40 КМ

Київське конструкторське бюро «Луч», що входить до складу ДК «Укроборонпром» та вітчизняна компанія «Радіонікс» провели успішні випробування модернізованого зенітно-ракетного комплексу С-125М «Печора».

Силами підприємств на зенітно-ракетному комплексі оновлено всі елементи: від модернізації ракет до застосування нової радіолокаційної станції.

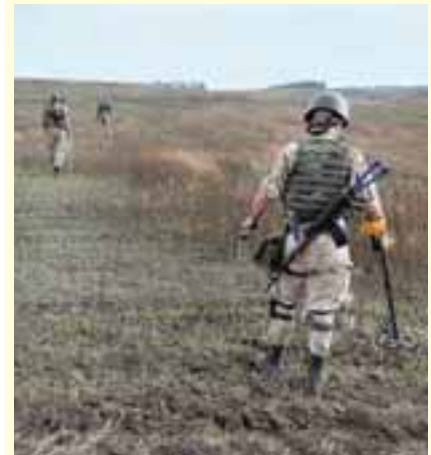
Під час випробувань здійснено стрільби по повітряних цілях но-

вими ракетами 5В27Д-М2, на які встановлена напівактивна радіолокаційна головка самонаведення. Вона забезпечує виявлення і захоплення повітряної цілі типу «винищувач» на дальності понад 20 км та збільшує точність ураження навіть високоманеврених цілей. Загалом дальня межа зони ураження новими ракетами становить 40 км, а максимальна висота – 25 км. Це дозволяє забезпечити надійний захист наземних об'єктів та інфраструктури від повітряного нападу.

МІННА БЕЗПЕКА

На початок року групи розмінування Збройних Сил та інших силових структур очистили майже 26 тисяч га території на Сході України, знешкодили і знищили близько 326 тисяч вибухонебезпечних предметів. Також сапери проводили маркування ідентифікованих підозрілих та небезпечних ділянок.

Зокрема групи розмінування Збройних Сил України знешкодили і знищили понад 177,5 тисячі вибухонебезпечних предметів на території у 3632 га. Також очищено понад 1100 кілометрів доріг та майже 18 кілометрів залізничних колій. Загалом було перевірено 106 об'єктів.

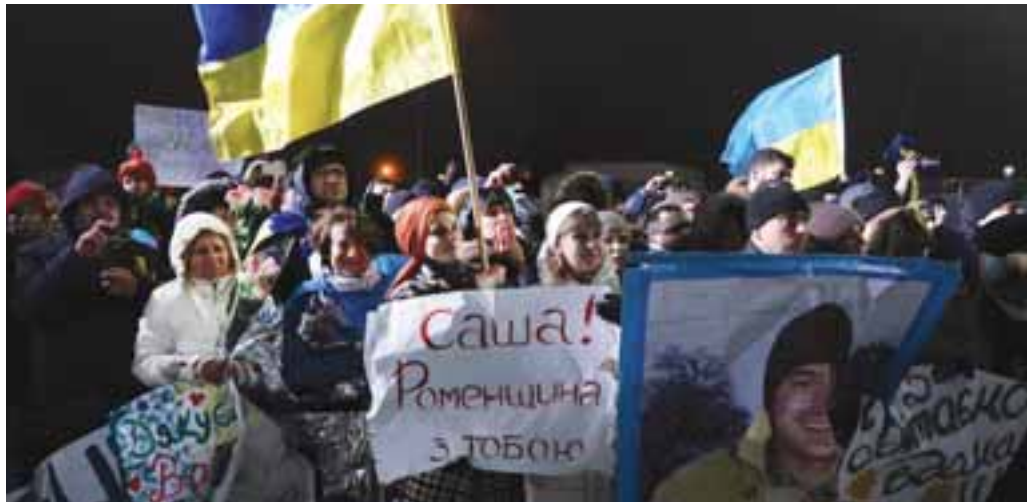
Під загальною координацією Міністерства оборони до виконання згаданого плану також залучалися неурядові організації, які впродовж минулого року брали участь у роботах з розмінування на 47 ділянках загальною площею 640 га. Завдяки такій допомозі очищено понад 130 га території і виявлено 528 вибухонебезпечних предметів.

Також продовжується робота з інформування населення щодо ризиків, пов'язаних із мінною небезпекою, до якої були залучені підрозділи Збройних Сил України й неурядових організацій.

УКРАЇНСЬКІ ЦІННОСТІ І ДЕВАЛЬВАЦІЯ ВОРОГА

Море квітів і море сліз радості. Десятки державних прапорів, вкритих написами «З поверненням!», «Вітаємо на рідній землі!», «Героям — слава!». Гарячий чай і солодоці. Безплатні автобуси, які постійно курсували від станцій київського метро до аеропорту «Бориспіль». І тисячі людей — як рідних і бойових побратимів, так і просто небайдужих українців. Так 27 грудня Батьківщина зустрічала 73-х уже колишніх заручників, звільнених з підвалів бандитських угруповань «ЛНР» і «ДНР»

— Україна своїх не кидає! — наголосив Президент України Петро Порошенко у своїй вітальній промові. — Цим ми відрізняємося від окупанта. Хлопці та дівчата знають, як ці довгі три роки їхні родини, об'єднавшись з нашою командою в єдину силу, билися за те, щоб повернути їх додому. Нехай мене почують хлопці, які ще залишаються в заручниках на окупованих територіях: ми будемо з подвійною енергією працювати над вашим звільненням і будемо робити все, аби ви якнайшвидше повернулися додому.

Серед звільнених — бійці батальйону «Кривбас» Микола Герасименко та Олександр Лазаренко, яких бойовики незаконно утримували ще з лютого 2015 року, після

Дебальцевого, Євген Чуднецьов, котрого після страшних катувань «малороси» засудили до 30 років ув'язнення, легендарні «кіборги» Олександр Морозов та Іван Ляса, які знаходилися в заручниках найдовше. Вдалося звільнити військовослужбовців, які гідно і мужньо трималися в місцях неволі — Олександра Олійника, Олексія Кодьмана, Олексія Кириченка, Олександра Каліна, яких пораненими схопили бойовики під час найважчих бойових дій на фронті.

Із ворожих катівень пощастило врятувати і багатьох цивільних. Один з визволених — відомий український історик, президент Центру релігієзнавчих досліджень та міжнародних духовних стосунків, керівник Донецького обласного

відділення Української асоціації релігієзнавців, президент Донецької обласної ГО «Центр Діскавері» Ігор Козловський розповів про умови перебування в полоні:

— Із самого початку були катування... Ми пройшли через страждання, біль, хвороби і головне — через морально-психологічний тиск.

Так, «руський мір» завжди славився своїми катами. Це відчули на собі і чеченці, і українці, і сирійці. Нещодавно світ настрашили кадри, на яких російськомовні потвори в камуфляжі забивали кувалдою мирного жителя Сирії. Годі й сподіватися, що на окупованій частині Донбасу вони насаджують своє верховенство

іншими методами. А про те, що арсенал знущань у «зелених ввічливих чоловічків» чималий, свідчать хоча б дані, зібрані чеченськими правозахисниками в ході двох тамошніх війн:

«Турнік» — пристрій, на якому підвішували людей в різноманітних позах. За деякий час кістки виходили із суглобів.

«Мухомор» — паяльником випалювали ротову порожнину.

«Троянда» — в анальний отвір вставляли трубку, через яку вводили колючий дріт. Потім трубку витягували і дріт висмикували.

«Вовчий вищир» — великим терпугом сточували зуби.

«Лещата» — на затиснуту в лещата голову капали киплячою смолою.

«Утроба» — копали яму метрової глибини, в яку навпочіпки уряд саджали полонених і заливали їх по шию бетоном. При висиханні, стискаючись, бетон ламав усі кістки.

На допитах улюбленим варіантом катів був «пилосос»: на

Доля тих, хто
повернувся в ОРДЛО,
буде важкою –
на окупованих
територіях у людей
немає прав
та гарантій, немає
роботи...

голову людині одягали протигаз, перекривали кисень і забивали ногами. Коли полонений втрачав свідомість, йому вводили хімічні препарати і починали все знову. Це тривало годинами.

Страшно навіть подумати, що пережили наші хлопці в полоні. Зараз вони проходять курс реабілітації і не варто зайвий раз турбувати їх жорстокими спогадами. Та колись вони розкажуть усе. І база даних злочинів «скрепних» почвар значно поповниться.

Попри все, з кожним днем війни Україна все далі відходить від

горезвісного «руського міра», який продовжує жити радянсько-єзуїтськими міфологемами на кшталт «у нас немає полонених – у нас є зрадники» та «маршалів на солдат не міняємо». За своїх 73-х громадян українська сторона віддала 233 «організми» без роду й племені. Можливо, хтось скаже, що це не рівноцінний обмін. Насправді ж, це повна девальвація ворога. Україна продемонструвала, що таке справжні цивілізаційні цінності. Перш за все – це цінність людського життя.

Цікаво, що 29 «новоросів» зі списків, поданих українською стороною для обміну, відмовилися повертатися на окуповані території Донбасу. Зокрема засуджена за підготовку теракту в Києві Анастасія Коваленко. Після звільнення за «законом Савченко» вона не захотіла повертатися в Луганськ, а залишилася у столиці, де вирішила «почати нове життя».

В останній момент «задній хід» дав також колишній мер Торецька Володимир Слєпцов, звинувачений у посяганні на територіальну цілісність і недоторканність України. Вочевидь, вирішив, що сидіти в українській в'язниці краще, ніж жити в «народних республіках» зразка 1937 року. А так же ж ста-

рався колись ті республіки побудувати! Втім, можливо, «відказники» пригадали долю двох «заблукалих» ГРУшників, яких віддали в обмін за Надію Савченко? Спочатку від них відмовилося командування, потім рідня. Коли ж про «іхтамнетів» у Росії забули взагалі, їх пристрелив кіллер.

Яка ж доля чекає на цих 233-х, котрі ризикнули повернутися до «рідних пенатів»? Про це написав блогер-сепаратист з «ДНР» Максим Равреба:

«З боку ДНР, ЛНР і РФ наших полонених ніхто не зустрічав, наших полонених затрамбували в автобуси, відвезли в Донецьк, не дали зустрітися з рідними, помістили (на підвал) в готель, під охорону, де їх будуть мурижити перевіркою. Але це тільки початок. Потім або повна дупа в ДНР-ЛНР, де ситуація з роботою – жах. Або в РФ – на найжорстокіші митарства підвалами Федеральної міграційної служби. Наголошую, що в РФ вони нікому не потрібні... КУДИ ЇМ ТЕПЕР? Немає прав. Немає роботи. Немає гарантій. Немає майбутнього».

Помри! Максиме, краще не скажеш!

Олег КРИВОБОК

ДЛЯ ВОРОГІВ ВАЖКА ТАКТИКА БОЖКА

Бійці завели пісню: «Посадили ми калину в чистім полі на виду. Будем битися без спину воріженькам на біду». Танкісти переводили дух після запеклого бою. Хтось ніжно розмовляв зі своїм «залізним другом», дякуючи за добру службу, хтось потягнувся за цигаркою... Як несподівано пролунала команда: «Вирушити під Логвинове!» Там бійці мали зайняти, у лісосмузі, опорний пункт, аби не допустити просування ворожої бронетехніки.

Опинившись на позиції, командир танкового взводу витер потемніле від сажі й диму молоде обличчя. Немов щось передчуваючи, він зайняв місце навідника машини. Вся його увага була прикута до дороги. Раптом на горизонті з'явилися три ворожі танки, що сунули, немов великі потвори.

– Хлопці! Танки! Три «коробочки» з Вуглегірська! – вигукнув своїм підлеглим взводний і після секундної паузи бадьоро зауважив: – На все воля Божа... Або ти, або тебе!

Зі словами: «Обираю перше!» офіцер здійснив влучний постріл по машині, що очолювала ворожу колону. Пролунав вибух, від якого здетонував боекомплект, тож в танка знесло башту.

Зрозумівши, що вони і досі залишаються не поміченими противником, командир наказав механіку: «Мерщій назад!» Український «Т-64» із назвою «Удав» плавно «відповз» назад. Тієї миті майбутній Герой України збагнув, як знищити решту бронетехніки осканьженого агресора...

«ЦЕ НЕ БОЖОК – ЦЕ БОГ ТАНКОВОГО БОЮ!»

Це сталося 12 лютого 2015 року, в один із останніх днів героїчної оборони Дебальцівського плацдарму. Тоді регулярна російська армія та озброєні бандформування розпочали найбільш злочинну військову операцію на Донбасі, і Дебальцеве стало найгарячішою точкою в районі АТО. Під нещадним артилерійським вогнем російських «Градів» опинилися навколишні села Логвинове, Луганське, Миронівський, Чорнухине, Вуглегірськ. Його потужність відчули на собі й українські захисники, які мужньо стримували наступи терористів.

Того лютого дня екіпаж танка «Удав» – командир лейтенант Василь Божок, навідник

молодший сержант Віталій Лисков та механік-водій старший солдат Артур Шахмандаров – зайняв оборону в районі селища Логвинове, підсиливши підрозділи піхоти. Обстановка постійно змінювалася. Розвідка доповідала: в селищі орудують численні банди терористів. Та після кількох успішних штурмів українцям вдалося знищити чимало бойовиків. Згодом танкісти зустрілися з бійцями 79-ї окремої аеромобільної бригади, які разом з піхотинцями проводили зачистку ворожих укріплень.

– Ви вчасно прибули на допомогу! – звернувся до взводного Божка Максим Миргородський, комбат десантників з позивним «Майк». – У селище щойно в'їхали танки окупантів. Маневрують, проте не показуються. Переконали: ворог кидатиме в бій усі наявні сили. Мабуть, тепер доведеться попрацювати по-справжньому, лейтенанте! Покладаємося на вас!

– Завжди готовий! І мої хлопці також, – відповів, немов відрізав, Божок. І в тому «готовий» було стільки впевненості та молодечої відчайдушності, що десантник не міг собі відмовити в задоволенні потиснути руку танкісту.

Танк рушив на позицію. Зосереджено спостерігаючи за дорогою, командир відчув якесь занепокоєння. Тож рішення було миттєвим.

– Віталію, давай мінятися місцями! – звернувся Василь до навідника.

Інтуїція не підвела. Щойно танк виїхав із лісосмуги на асфальтну трасу, як командир помітив: зі сторони Вуглегірська рухаються три російські Т-72.

Рішення знищити танк, що йшов попереду колони було блискавичним. Офіцер здійснив феноменальний постріл у ціль – і ворожа машина зупинилася, охоплена полум'ям і димом.

– Включай задній хід! Пускай димову завісу і мерщій від зайвих очей! – наказав механіку командир, використовуючи тактику «летючий голландець»: прийшов нізвідки, знищив ворога і зник у невідомому напрямку.

Сержант Шахмандаров вправно витиснув важелі, і «шістдесятчетвірка» зникла з поля зору. А Василь Божок уже приймав інше блискавичне рішення...

На цій ділянці дороги після недавніх боїв залишилася знищена техніка. Український танк, віртуозно маневруючи, замаскувався за двома підбитими БМП. А неподалік, по інший бік траси, стояв зламаний танк, який два екіпажі противника сплутали з українським і почали по ньому гатити прямою наводкою. На такий розвиток подій українські танкісти тільки й чекали! Минуло кілька хвилин, і вони бронебійними снарядами підбили другий танк ворога. «Танкова еліта» супротивника так і не встигла второпати, що відбувається... А коли третя ворожа машина посунула просто на український екіпаж, на повному ходу долаючи бетонний міст через річку, Василь дав черговий залп. Снаряд влучив у двигун. Машину охопило полум'я. Некерований танк впав у воду.

Знищивши три ворожі танки та прикривши відхід українських підрозділів з окупованого терористами Логвинового, екіпаж

лейтенанта Божка зажив неабиякої слави. Про нього не без гордості говорили: «Екіпаж, народжений у броні», а про його легендарного командира: «Це не Божок – це Бог танкового бою!» На що Василь скромно зауважує: «Це заслуга всього екіпажу нашого «Удава», який у годину випробувань діяв злагоджено і професійно».

За особисту мужність і героїзм, самовіддане служіння Українському народові молодий командир удостоєний звання Герой України з врученням ордена «Золота Зірка».

САНЖАРІВСЬКИЙ ДЕБЮТ: НАРОДЖЕННЯ ГЕРОЯ

Перше бойове хрещення командир взводу 92-ї окремої механізованої бригади Василь Божок отримав поблизу Санжарівки, що на Світлодарській дузі. Це сталося незадовго до Дебальцівської операції.

Українські бійці, які в січні 2015 року тримали оборону під Світлодарськом, вели запеклі бої, з яких вийшли переможцями.

Герой України Василь Божок
з працівниками Харківського ремонтного заводу

Орден Героя з рук Президента

Зазнавши відчутних втрат, російсько-терористичні війська будь-що намагалися взяти реванш і змусити захисників України відступити. Напруга зростала з кожним днем. До українських позицій, що завдяки бійцям отримали назви «Валерій», «Сергій» та «Олексій», прибували підрозділи підсилення.

27 січня 2015 року два танкові екіпажі 92-ї висунулися в район Санжарівки. Однією машиною керував взводний Василь Божок, другу очолив командир роти Олег Баркатов. Наступного ранку бойовики розпочали черговий обстріл укріплень, а ближче до обіду – пішли в наступ. За піхотою ворога по мерзлій засніженій землі сунули «КАМАЗи», «Урали», зенітні установки, а з боку лісосмуг – танки.

Підтримуючи бійців 128-ї окремої гірсько-піхотної бригади із Закарпаття, українські танкісти знищили вантажівки з боєприпасами. Оповита чорним димом ворожа колона зупинилася. В хід пішла стрілецька зброя, а потім розпочалася танкова «дуель». У тому бою гартувався переможний дух командира.

За лічені секунди взводний зміг зафіксувати місце, звідки гатив один з трьох танків агресора.

Екіпаж Божка здійснив по ньому влучний постріл. Хлопці побачили, як із палаючої машини почали вистрибувати окупанти. «Гордо, відважно, із закиданням голени» вони бігли до сірих оголених дерев, інколи повертаючи голови в бік українських танкістів, боячись чергового снаряду від «оскажених укрів». Утім витрачати боєкомплект, як вирішили українці, не було сенсу, адже «сепарське залізо» і так добре палало.

– Раптом з правого флангу по

нас відкрили вогонь ще два ворожі танки. Снаряди лягали прицільно. Один з них влучив й у мій танк. Динамічний захист почав плавитися, як парафін, – згадує Василь. – Ми евакуювалися й кинулися допомагати піхоті у траншеях. Нас підстрахував екіпаж ротного Олега Баркатова. Його танк знаходився поруч. Побратими діяли професійно. Дали залп, другий, третій... Одну машину окупантів після прямого влучання оповили клуби чорного диму. Ще одну підбиту одиницю терористам вдалося врятувати.

Незабаром бій стих. Українські воїни обстежили територію. Василь Божок та його хлопці евакуювали рідного «залізного велетня», який уберіг їх від смерті. Згодом золоті руки харківських ремонтників дали танку нове життя. 2016 року «Т-64» повернувся у стрій легендарної 92-ї бригади.

ВРЯТОВАНИЙ «АНГЕЛ»

Літо 2015 року Герой України Василь Божок зустрів уже як командир танкової роти. На той час прославлена в боях 92-га окрема механізована бригада під командуванням полковника Віктора

Ніколюка тримала оборону на Луганщині. Станиця Луганська, Щастя, Трьохізбенка... Завдяки відвазі чугуївських бійців ці населені пункти залишилися під контролем України. Для мирного населення українські воїни стали справжніми янголами-охоронцями. А прихильники «руського міра» день за днем засвоювали «уроки», які «давали» їм наші армійці. Запах горілки та поразки ще довго стояв у лігві бойовиків.

Танкісти розташовувалися на відстані, дозволений умовами перемир'я. Бойові екіпажі перебували в постійній готовності застосувати «залізних велетнів», адже хлопці добре знали, як сепари виконують Мінські домовленості.

В один з перших днів серпня 2015-го звуки «перемир'я» нахабно розбудили Станицю Луганську. Підтягнувши артилерію, бронетранспортери і танки, окупанти влаштували канонаду, що не змовкала ні на мить. Під обстріл потрапив і «Ангел» – український опорний пункт. Розпочався бій, який добре закарбувався в пам'яті Василя Божка.

Аби вгамувати противника, українські екіпажі зайняли кілька позицій поблизу укріплень. Раптом ворожий снаряд із

122-міліметрової гаубиці Д-30 влучив в один із танків. Ще за кілька секунд у бік українців почало стріляти все, що було по той бік фронту. Ситуація змінювалася стрімко. Час ішов на секунди.

– Вони що, загубили скромність? – вигукнув хтось з екіпажу.

* * *

Ось так вони і воюють. Сидячи в танку, де жарко, незручно, тісно, хлопці здобувають перемогу. Проте ви не знайдете жодного танкіста, який скаржився би на свого «Ведмедика», «Удава» чи «Тигренятка» – так вони ніжно називають своїх «залізних друзів».

Вони вміють воювати і вміють жартувати. І як сказав один танкіст: «Дякую Богу, що я не москаль. І дякуйте, москалі, що я не Бог!» Але дійсність показує, що вони, як і інші захисники, справжні Боги, адже саме від них залежить доля України, майбутнє української нації!

Олег СУШИНСЬКИЙ

– Треба провчити мерзоту! – відповів Божок.

Команда «До бою!» пролунала вчасно. І сталося те, від чого застерігав Олександр Твардовський: «Страшний танк, що йде у бій!». Від кількох влучань «в яблучко» позиції ворога вкрило димом, бронетехніка й піхота панічно відступили. Це був черговий успіх українських танкістів. У тому бою серед захисників утрат не було. І на «Ангелі» нарешті настала довгоочікувана тиша.

Команда «Смайла»

До того, як на рідну землю прийшла біда, він мав власний завод. А ще була дружина та друзі, як він вважав, справжні...

Бізнесмен, волонтер, снайпер... Сергій Воронін свій вибір на користь миру в Україні зробив упевнено.

А коли чоловік прибув на Донбас, перше чим відзначився — намалював собі на бронежилеті великий і яскравий смайл.

Відтоді сонячний малюнок став символізувати і його позивний.

Чоловікові він личить — адже попри все те, що довелося пережити на війні, Сергій часто всміхається...

Сьогодні «Смайл» і його підрозділ відчищають Батьківщину від окупаційного бруду, який вгризся в нашу землю. Чи замислювався Сергій Воронін тоді, у 2014-му, коли робив свій доленосний вибір, що йому доведеться стати не лише волонтером, а й мужнім воїном? Йому виповнилося 34 роки. Він вдячний своєму однокласнику Олександрові Ярмошину, який, долучившись до волонтерського проекту «Крила Фенікса», запропонував разом робити добру справу для українських захисників.

— Нині ті, хто тільки-но почав воювати, не знають, що таке 2014-й. У

перший же рік бойових дій на Сході України нашим воїнам не вистачало майже всього: посуду, ліхтариків, батарейок, засобів захисту. Списки потреб замикали глобальні на той час речі — автомобілі, бойова амуніція, — розповідає Сергій.

Увесь свій бізнес Сергій Воронін переключив на допомогу АТО, а згодом продав його, аби спрямувати всі зароблені гроші на потреби війська. Дружина не зрозуміла таких вчинків і намірів, й вони розлучилися. Давні друзі теж не вирізнялися сумлінням. Коли він разом із командою волонтерів на відстані в тисячі кілометрів вирішував надваж-

ливі проблеми армії, вони запитували: «А що ти з цього маєш?» Тоді, ці далекі від суворої реальності люди теж відсіялись із життя «Смайла».

– Бувало таке, що ми в район АТО ганяли по два-три рази на тиждень із тим, що необхідно військовим. Бувало, не спав годинами, проїжджав близько трьох тисяч кілометрів, – згадує чоловік. – Знали, що кожен шолом, який везли, рятував чиєсь життя. І це нас підбадьорювало, додавало сил.

– У чотирнадцятому волонтери і медики були мішенню номер один для російських бойовиків. Ми якось заїхали у Волноваху, щоб купити хліба. Тільки-но зайшли до магазину, а продавчиня з порога нам відрізала: «Української армії я не продам!» Не встигли від'їхати від магазину, як нас наздогнав «жигуль». Звідти висунулися два автомати й почали по нас стріляти. Весь наш бус «прошили», але, дяка Богові, ми залишилися живі, – розповідає «Смайл».

Згадки про всю небезпеку волонтерської місії не полишають чоловіка навіть у снах: постріли гармат, свист куль і розриви снарядів.

Сергій перебирає в пам'яті назви: Амвросіївка, Весела Гора, Трьохізбенка... Тоді ворожі сили

Волонтери, які згодом стали військовими, – Олександр Ярмошин, Сергій Сурговт та Сергій Воронін

нещадно обстрілювали позиції українського війська, і він з колегами по 5-6 годин поруч з бійцями перечікували вогонь ворожих «Градів». Перше, що спадало на думку під час обстрілів: «Напевно, нашій машинці вже настав кінець».

– Вилазили з бліндажа і перепитували, чи всі живі. Коли чули ствердну відповідь, обдивлялися машину. Переконавшись, що й вона ціла, гучно раділи, – згадує чоловік.

Сергій не тільки привозив на війну речі, потрібні нашим воїнам.

Багато разів йому доводилося вивозити загиблих хлопців з передової додому. Були тіла, а було й те, що від них залишалося. Чоловіки обережно складали останки в невеличкі коробки, щоб везти їх в останню путь.

Ніколи не забуде «Смайл» того, як розмовляв із мертвим, немов з живим.

– Хлопчина лежав, у кузові в цинковій труні. Їду за кермом і всі 1300 кілометрів щось йому розповідаю. Про те, як гарно за вікном, як яскраво світить сонце, яке 21-річний воїн уже ніколи не побачить. А в нього залишилось двоє діток, і він не приїде сам з війни, його скоро привезуть... Тоді я вперше впіймав себе на думці, що мені вже реально почало зносити дах, – зі смутком пригадав чоловік.

Та незважаючи на всі труднощі, волонтери, як і військові, не здавалися. Кожен день ризикували своїм життям.

– Але хлопці гинули, і в один з днів я вирішив, що теж маю воювати, – каже «Смайл». Спочатку він воював у складі невеличкого добровольчого підрозділу. Майже півтора роки.

А згодом на Сергія вже чекали

в одній із бригад Збройних Сил України. Там він давно став своїм – часто приїздив, допомагав, чим тільки міг. Тож одного дня командир бригади запропонував йому очолити взвод снайперів. Так у червні 2016-го Сергій Воронін підписав контракт зі Збройними Силами України.

Снайперську гвинтівку «Смайл» опанував ще волонтером. На той час, аби врятуватися, він і більшість його колег швидко ставали бійцями.

Підрозділ Сергій формував сам, зібрав кращих. «Шатун», «Лора», «Джокер», «Йог»... До його команди увійшли військовослужбовці з інших підрозділів та бригад, колеги з волонтерської організації, друзі. Ті, з ким він познайомився на війні. Переважно всі вони мали солідний бойовий досвід, залізні нерви й витримку. І, звичайно ж, безстрашні.

Бійці «Смайла» запевняють, що особливість їхнього підрозділу полягає не просто у дружній атмосфері, а в тому, що вони – велика родина й воюють, як один кулак. Від самого початку так налаштував їх наставник. Також він відразу

попередив – ніякого алкоголю. І не почув жодних заперечень.

Холод, мряка, сніг із дощем покривали багатостраждальну Авдіївську промзону, яку й без того нещадно з різної зброї «поливали» російські найманці. Щоб збити їм пиху, на бойовий вихід пішло двоє кращих із підрозділу «Смайла». Був грудень 2016-го. На промокну після недавнього дощу землю бійці «залягли по горизонталі». Біля зруйнованих будівель «промки» темніли стовбури посічених дерев. За ними була позиція сепаратистів «Маска». Відстань до ворожого бліндажа незначна, тож як би противник не

ко, зустрів «Смайл»: «Мої хлопці», – вигукнув він радісно, переповнений гордістю за побратимів.

Бійці називають його справжнім командиром не тому, що він іноді може бути суворим і дуже принциповим, а тому, що за потреби зробить усе для свого підрозділу. Наприклад, одного разу Сергій навіть потрапив на особистий прийом до Міністра оборони.

– Я суто по-людськи попросив. Мовляв, Степане Тимофійовичу, моєму підрозділу необхідні гвинтівки. Вже за місяць у нас було те, про що просили, – розповів «Смайл».

Чоловік добре знає, що ефективність бою напряму залежить від того, що ти з собою маєш. Гвинтівка, приціл, калькулятор, метеостанція, тепловізор і професійність – це далеко не все, чим намагається забезпечити підлеглих Сергій. Менше ніж за рік в їхньому підрозділі з'явилися декілька серйозних гвинтівок 338 калібру відмінної

маскувався, у свій приціл снайпер з позивним «Скат» одразу взяв потрібну ціль. Це були бойовики з раціями. І українські бійці тихо ліквідували ворога влучними пострілами. Тоді їхній вихід затягнувся на чотири дні. Паралельно мали виконати ще декілька завдань. Зарозумілі окупанти почували себе настільки безпечно, що помітили наших лише на четвертий день і максимум, чим собі зарадили, – обстріляли українців із АГС. «Ската» осколками поранило в поперек і ногу. Товариш витягнув побратима. Брудні, стомлені воїни повернулися до своїх. Але результат був гідний зусиль: 14 винищених бойовиків. Як заведено у дружній родині, бійців, немов рідний бать-

якості, 12,7-міліметрові великокаліберні гвинтівки. «Смайл» каже, що їм ще є до чого прагнути. У його бійців буде все найновіше та найкраще.

А ще колишній бізнесмен, волонтер за покликом душі та воїн за велінням долі Сергій Воронін знає, якою важливою для захисників є моральна підтримка.

Заради спільної мети – подолати ворога і захистити Україну, такі люди, як Сергій, завжди там, де український солдат.

– На війні все справжнє, ти знаєш: хто свій, а хто ворог. Знаєш, де щирість, чесність і відданість, а де зрада і підлість. Тут я такий, яким маю бути, – наголошує «Смайл».

Дарія МАРКЕВИЧ

ЖИТТЯ в очікуванні

Завжди привітна й життєрадісна Галина Михайлівна Супрун навіть не здогадувалася, що війна, яка підступно вдерлася в Україну, може так змінити життя її родини. Спочатку на АТО пішов син, за ним донька, а згодом – і найстарший онук. Затишний будиночок враз спорожнів та посірів, потягнулися нескінченні дні й ночі, сповнені сліз та очікування. Вслухаючись у новини з передової, жінка молиться за найрідніших людей, згадує, як співала їм колискові, навчала доброти й справедливості, ростила з любов'ю до Батьківщини. Нині вона, як і всі матері України, що чекають своїх дітей з фронту, всім серцем оберігає їх від лиха

Час рікою плине, виростають діти.

Їх до серця ніжно пригортає мати.

Материнське серце – таємниця світу,
що любов'ю вміє душу окриляти.

ЖУРАВКА

ІЗ ВУЛИЦІ МИРУ – В ПЕКЛО ВІЙНИ

Будинок по вулиці Миру в Носівці, що на Чернігівщині, нічим не вирізняється серед решти, стоїть подалі від шумної дороги. Але жителі невеликого міста знають, що саме тут мешкає родина, яка на ділі виявляє свою любов до країни. Для них усіх мирне небо над головою – то найбільша мрія, за яку варто боротися.

– Ось тут, у дворі, Іринка з Ігорем їздили на триколісному велосипеді, а потім по нашій довгій вулиці на двоколісному, – показує пані Галина. – Гралися, сміялися, завжди один одному допомагали...

Настав час і пролунало... вже не дитяче, а зважене свідоме: «Хто, як не ми...?»

Жінка запрошує до теплої оселі та вказує на місце, де вона проводить найбільше часу. Ні, не перед телевизором, звідки часто лунає сумна статистика... А перед іконами, які стоять у рядочок на застеленому скатертиною столі, поверх якої лежить багато родинних світилин. Галина Михайлівна молиться тільки-но випадає вільна хвилинка... І ті молитви долають будь-яку відстань – летять до її найрідніших на війну. Мати, пильно вдивляючись у фотографії, набирає дорогий серцю номер... За сотні кілометрів чує з фронту голос рідної людини.

– Мамо, привіт, у нас все добре, як ви? – вже після кількох гудків лунає зі слухавки... І розчулена, вона не може стримати сліз...

– Донечко, якщо у вас добре, то й у нас на серці спокій... Бережи себе, рідна... І про онучка дбай... – схвильовано просить мама.

– Мамочко, ви ж знаєте, Олексій у мене справжній захисник, сам старається про нас подбати, – відповіла Ірина.

Галина Михайлівна по черзі бере в руки світлини.

– Ось Іриночка у весільному вбранні – щаслива, безтурботна... Я тоді й подумати не могла, що її обранець Микола Потапчук – кадровий військовий, стане не лише вірним супутником її життя, а й прикладом у виборі професії, – уважно вдивляється у фотографію жінка. – Тут мій Ігорьок... Мамина гордість. У школу пішов у п'ять з половиною років. Але в навчанні зовсім не поступався на півтора року старшим однокласникам. Бачите, який серйозний в учнівському костюмі. З трирічного віку гарно декламував вірші, співав. У школі – читав швидше за всіх... А це Альошик, бабусине сонечко: веселий, спритний, ні хвилини на місці не всидить...

Цей сокровенний сімейний фотоархів – найцінніша річ для Галини Супрун. Адже тут лагідні усмішки її дітей, яких тепер, на жаль, не часто вдається побачити.

ШЛЯХ ДО ВІЙСЬКА

У родині залізничників підросло двоє діток. Весела й говірка Іринка була на п'ять років старшою за серйозного не на свої роки братика Ігоря. Ще маленьким хлопчик закохався в поезію, згодом списав не один блокнот власними віршованими рядками. Старша сестра добре знала, що відповідальність за меншенького лежала на ній, тож з підліткових років любила повчати брата в усьому. Недарма з дівчини виросла вчителька – Ірина успішно закінчила Ніжинський педагогічний виш. А який шлях обере для себе Ігор – для всіх було загадкою, адже свої задуми хлопець тримав при собі. І ось перед юнаком із райцентру відкрилися двері Національної академії внутрішніх справ.

Олексій – наймолодший захисник

Ігор Супрун

– Ірина недовго повчителювала, а потім вийшла заміж за офіцера. З чоловіком їздила по всій країні, куди вела доля військового. Згодом осіли у військовому містечку під Києвом з милозвучною назвою Дівички. На той час у них уже було двоє дітей – Льоша й Віка, – усміхається Галина Михайлівна. – З артилерійської частини моя донька й пішла своїм військовим шляхом...

Зв'язківець-радіотелеграфіст старший солдат Ірина Потапчук уклала контракт до закінчення особливого періоду. Доки триває антитерористична операція на Сході країни, триватимуть її військові відрядження – по три-чотири місяці двічі на рік. Минулої зими вона несла службу в польовому вузлі зв'язку в складі 43-ї артилерійської бригади. Цьогорічні свята жінка проводить в Новоселівці поблизу Донецька. Їхнє завдання – забезпечити безперебійний зв'язок між передовими підрозділами й тилом.

– Ірино, зі святами! – продовжує телефонну розмову з донькою пані Галина.

– Дякуємо! – оптимістичним голосом відповідає донька. – Трохи холодно, тож доводиться з дровами

повозитися. Проте падати духом у нас не прийнято. Ми навіть колядувати й щедрувати ходили. Треба ж хоч якось настрій піднімати. Там тушонку наколядували, там цукерки, а головне – повеселили людей. Тут цього дуже не вистачає...

Без надійного зв'язку скоординована робота передових підрозділів неможлива. Тому зв'язківцям доводиться працювати в будь-який час, за будь-якої погоди, незважаючи на складність бойової обстановки.

БОРОЛИСЯ ЗА ЩАСТЯ

– Найважче було 2015 року. Їду, бувало, на роботу в електричці, чую оці всі розмови – про АТО, про солдатів, про війну... Деякі кажуть, мовляв, а хто їх туди посилав, не хотіли б – не йшли, а то ж самі зголосилися. Втім більшість, навпаки, – вдячні нашим хлопцям, – пригадує Галина Михайлівна. – Мій Ігор на війну пішов як офіцер запасу. Служив поблизу міста Щастя на Луганщині в 92-й окремій механізованій бригаді. Там був контужений під час ворожих обстрілів восени 2015-го. Побратими розповідали потім, як вискочили після вибуху, а офіцер лежить, присипаний землею, і не рухається. Казна-що подумали. Аж ні, сильний чоловік, вижив... Навіть перебуваючи в госпіталі на лікуванні, мені про це нічого не говорив. Ігоря й досі переслідують головні болі. І слух погіршився. Але це не зупинило мого сина. Підлікувався – і знову на фронт.

...Майже одинадцять місяців хлопці з 92-ї окремої механізованої бригади обороняли рубежі Луганської області. Шістдесят кілометрів фронту були зоною їхньої відповідальності. Ігор пройшов не одну гарячу точку. Учасник бойових дій Ігор Супрун нагороджений медалями «За оборону Щастя», «За мужність та відвагу», «За оборону рідної держави». Нещодавно

військовий разом із побратимами повернувся з чергової ротації.

– Неймовірні емоції переживали, коли на день народження сина мені особисто телефонували його друзі, з якими він пліч-о-пліч боронить нашу державу від ворога. По черзі дякували за те, що я дала життя і виховала таку щиру, порядну і сильну духом людину. Для матері – це найвища нагорода, – піднесено говорить жінка. – Нині мій Ігор – заступник командира роти з виховної роботи. А ще він виховує чудову донечку Ангелінку, мати якої, на жаль, трагічно загинула...

ЗА БАТЬКАМИ – НА ВІЙНУ...

Він нікому не казав, а вона підтримувала його рішення не розголошувати, що вони – найрідніші у світі люди. За кілька місяців після того, як старший солдат Ірина Потапчук прибула на АТО, в тій же 43-й бригаді на іншому блокпості з'явився зовсім юний водій з підвезення боєприпасів – Олексій. Хлопчина – студент, навчається у Національному педагогічному

університеті імені Драгоманова на еколога. Поїхати захищати Україну на передову – його самостійне зважене рішення, адже патріотизм і єдність в цій родині на першому місці. Його батько – майор, мама – старший солдат, рідний дядько, а за сумісництвом хрещений Олексія Ігор – теж учасник бойових дій.

– Три частинки мого серця – на війні. За кожного з них молюся щодня й щоночі. І вірю в те, що вони щасливо повернуться у рідний дім. Нині в мене гостює внучка Ангелінка, а вчора тільки поїхала інша кровиночка – Вікторія. Вона навчається в Польщі. Я пишаюся своїми дітьми, онуками й вірю, що вони здобудуть перемогу для нашої країни! – наголосила любляча мати й бабуся.

...Того січневого дня був пронизливий вітер. Огорнувшись тоненькою кофтиною, тендітна жінка Галина Михайлівна Супрун знову відправляла своє материнське серце на війну – там, де боронять нашу землю троє найдорожчих і найрідніших її людей...

Сніжана БОЖОК

Понад 100 бронемашин поставило минулого року Збройним Силам України Державне підприємство «Київський бронетанковий завод». Серед них близько півсотні нових БТР-ЗДА, відремонтовані танки Т-72 та чимало іншої техніки. Після завершення всіх випробувань вони ставали до строю, посилюючи міць Українського війська. Державне оборонне замовлення 2017 року столичні танкобудівники виконали в повному обсязі

Від самого початку існування незалежної України й аж до 2014 року державним підприємствам Міністерства оборони України приділяли вкрай мало уваги. Якщо за часів СРСР оборонні витрати становили майже 85% бюджету, то в ринкових умовах підприємства ОПК фактично опинилися на межі виживання. Для того, аби хоч якось втриматися на плаву, зберегти виробничий потенціал та робочі місця, вони працювали переважно на експорт.

Лівова частка продукції столичних танкоремонтників свого часу також спрямовувалася за кордон. У музеї заводу країни-покупці позначені на карті світу червоними

прапорцями. Їх не один десяток. Це арабські країни, країни Африки тощо. З початком антитерористичної операції на Сході України ДП «Київський бронетанковий завод» переорієнтовано на виготовлення бронетанкової техніки. 2014 року 17 одиниць БТР-ЗЕ1, призначених для Королівської армії Таїланду, які ось-ось мали відбутися в порт завантаження на корабель, зняли з платформ та спрямували туди, де вони були більш затребувані. Ними підсилили нашу армію в антитерористичній операції на Донбасі.

У межах укладених з Міністерством оборони контрактів Державний концерн «Укроборонпром»,

до складу якого входить Державне підприємство «Київський бронетанковий завод», виготовив два вдосконалені зразки бронетранспортерів БТР-ЗДА. Вони успішно пройшли випробування за програмою, яку розробили фахівці Центрального науково-дослідного інституту ОВТ ЗС України. Іншими контрактами передбачені ремонт і модернізація танків Т-72.

Власноруч виготовлені БТР-ЗДА – предмет особливої гордості заводчан. Їх складають з урахуванням досвіду війни на Сході України. Цей бронетранспортер швидший та маневреніший за попередників, має посилений бронезахист екіпажу, оптико-електронний модуль

з телевізійним та тепловізійним каналами. Завдяки цьому може ефективно вражати цілі в нічний час. Додатковий енергоагрегат дозволяє керувати бойовим модулем «Штурм-М» без використання основної силової установки.

Майже всі складові машини вітчизняного виробництва. До речі, заводчани освоїли випуск зварного корпусу, який проходить термічну обробку у спеціальних печах, після чого якість сталі зростає. Бойовий модуль «Штурм» та системи зв'язку також українські. Виняток становлять лише ні-

мецький двигун DeutzBF-6M1015C (Euro 2) та американська автоматична трансмісія Allison 3200SP. Для того, щоб ознайомити механіків-водіїв з особливостями експлуатації машини, заводчани організували навчальні курси. Спочатку на підприємстві, а згодом – у пункті постійної дислокації. Сорок чотири одиниці цієї техніки вже експлуатують у підрозділах Українського війська, зокрема, у 95-й окремій десантно-штурмовій бригаді.

Загалом БТР-ЗДА – це продовження лінійки новітніх БТР-3, випуск яких віднедавна здійснюють працівники ДП «Київський бронетанковий завод», але з урахуван-

ням досвіду бойових дій на Донбасі. За результатами інтенсивної експлуатації машини протягом 2014-2016 років у базову конструкцію було внесено майже 740 змін – від розташування зварних швів до ергономіки салону. Це дозволило поліпшити її бойові, ходові та захисні якості, а також підвищити технологічність виробництва.

Чергова партія бойових машин, які поповнили парк Українського війська 2017 року, становила понад чотири десятки машин. Співпраця з Міністерством оборони України має довготривалий

характер, тож їхня кількість цього горіч збільшиться ще на десятки одиниць.

На зорі української незалежності на базах зберігання Збройних Сил було чимало Т-72 модифікацій А, Б та Б1. Значну частину свого часу експортували за кордон. На думку багатьох експертів, за своїми конструкторськими рішеннями ця машина є складнішою за Т-64. Але з початком війни на Донбасі її вирішили модернізувати для потреб війська.

У базовій конструкції корпусу та башти танка не передбачені кріплення для встановлення систем захисту броні. Після модернізації на нього можна «навісити» будь-який тип захисту: активний, пасивний або комбінований. Усе залежить від потреб замовника та умов, в яких експлуатуватиметься машина. Після закінчення робіт танки мають маркування «АВ». Перші Т-72АВ Президент України Петро Порошенко передав нашим воїнам на День захисника Вітчизни в Озерному.

Нещодавно на бази зберігання відбула чергова партія, яка після узгодження всіх формальностей також надійде у війська. 2017 року

Бронетранспортер БТР-ЗДА – бойова 8-колісна машина, що може плавати. Всі її колеса є ведучими. Машина має високі динамічні якості, підвищену прохідність і плавність ходу. Здатна слідувати за танками, долаючи з ходу окопи, траншеї та водні перешкоди. Призначена для транспортування особового складу, вогневої підтримки підрозділів у різних видах бою, зокрема в умовах застосування зброї масового ураження.

Тактико-технічні характеристики:

маса, т – 16,5;

екіпаж, осіб – 3+10;

максимальна швидкість руху, км/год – 100;

запас ходу, км – по шосе не більше 600;

двигун – DEUTZ BF-6M 1015C (EURO2);

озброєння – бойовий модуль «Штурм»:

• 30-мм автоматична гармата ЗТМ-1;

• 30-мм автоматичний гранатомет КБА-117;

• ПТРК 212 «Бар'єр»;

• 7,62-міліметровий спарений кулемет КТ-7,62

Київський бронетанковий завод відремонтував для армії більше десятка «сідесятдвійок». А бронетанкові підприємства Державного концерну «Укроборонпром» за час проведення антитерористичної операції загалом передали Збройним Силам близько 130 відновлених та модернізованих танків Т-72.

Нині роботи з модернізації не припиняються. За власні обігові кошти ДП «КБТЗ» розробило нову модифікацію – Т-72АМТ. Максимально враховувався досвід, який набули танкісти під час бойових дій на Донбасі. Т-72 став більш захищеним та ефективним. На машину встановили динамічний захист нового покоління «Ніж», який успішно використовують на танках «Булат» та «Оплот». Він значно знижує ефективність ворожих кумулятивних та бронебійних оперених підкаліберних снарядів, що є головними засобами знищення танків. Система також ефективна проти боєприпасів, які діють за принципом «ударного ядра».

Для додаткового захисту Т-72АМТ обладнаний протикумулятивними решітками, які «розрізають» кумулятивні боєприпаси та захищають найбільш уразливі зони танка в боковій та кормовій проекції. Свою ефективність такий тип захисту неодноразово довів не лише під час бойових дій у районі АТО, а й по всьому світу.

- 1** - заміна радіостанцій Р-123 (Р-173) на радіостанції Aselsan та «Либідь» К-2РБ;
2 - модернізований прилад спостереження командира ТХН-ЗУМ;
3 - прилад нічного бачення механіка-водія ТНК-72 або ТВНЕ-4БУП;
4 - супутникова навігаційна апаратура СН-3003 «Базальт»;
5 - приціл 1К-13-49;
6 - ЗКУ закритого типу з 12,7-мм кулеметом НСВТ з керуванням з місця командира танка (по типу Т-64БВ);
7 - система димопуску 902Б «Туча» на башті без поворотного механізму;
8 - комплекс динамічного захисту системи «Ніж» за типом Т-72UA1;
9 - енергоагрегат, який має зовнішній вихід на 220 В, а також дозволить, окрім живлення СУВ, здійснювати підзарядку АКБ;
10 - відкидні гумові щитки, аналогічні Т-80;
11 - відкидна драбина на кормі машини для посадки екіпажу;
12 - захисні решітки (екрани) на задній півсфері башти, бортах та кормі;
13 - гусеничні стрічки та ведучі колеса від Т-80;
14 - передній пилевідбійник зі сторони посадки механіка-водія по типу танка Т-80
15 - відеокамера для зручності й безпеки руху в обмежених проходах та на задній передачі;
16 - світлові та звукові сигнали критично допустимої температури та тиску оливи та температури охолоджувальної рідини;
17 - таблиця стрільб осколково-фугасним снарядом із закритих позицій за допомогою бокового рівня;
18 - зовнішні дзеркала заднього огляду

Крім цього, бойову машину оснастили приладами нічного бачення із сучасними електронно-оптичними перетворювачами третього покоління. Вони встановлені для всіх членів екіпажу. Оператор-навідник отримав ніч-

ний приціл з можливістю ведення вогню керованою ракетою «Комбат». Боєприпас має напіваавтоматичне лазерне наведення та з відстані у п'ять кілометрів здатний пробити не менше 750 мм броні. Завдяки тандемній головній час-

тині повністю ігнорується динамічний захист, тож потужності «Комбата» достатньо для знищення навіть найзахищеніших танків противника.

Цифрові радіостанції від турецької компанії Aselsan та української «Либідь К-2РБ» не лише покращили якість зв'язку, але й надійно його захистили. Вони дозволяють напряду підтримувати зв'язок між танковими екіпажами та піхотними підрозділами. А це, як відомо, має величезне значення для взаємодії на полі бою. Модифікація Т-72АМТ отримала також сучасні супутникові засоби навігації. Ще однією приємною стала звичайна камера заднього виду та бокові дзеркала заднього огляду.

— Модифікацію Т-72АМТ ми розробляли з урахуванням реальних побажань та досвіду українських бійців, — пояснює директор

заводу Вадим Шкавро. – Залучали власні кошти та мали на меті максимально ефективно використати наявні запаси комплектування. Між військовими й працівниками заводу постійно ведеться діалог та обмін ідеями.

До війни на Донбасі українська модернізація Т-72 викликала чимало запитань. Адже запасні частини до бойової машини переважно надходили з Нижнього Тагіла та інших міст Росії. За словами заступника директора ДП «Київський бронетанковий завод» з якості Валерія Пітека, віднедавна прилади стабілізації, оптику та інші складові виготовляють виключно вітчизняні підприємства.

Паралельно на підприємстві проводять ремонт БТР-3У, які надійшли у Збройні Сили 2014-го року та застосовувалися в антитерористичній операції. Три такі бойові машини нещодавно передали до Військової академії (м. Одеса).

Для проведення дослідного ремонту Міністерство оборони України передало підприємству гусеничну пожежну машину ГПМ-64. Інженери та конструктори мають запропонувати можливі варіанти модернізації, аби в майбутньому техніку можна було успішно використовувати на військових об'єктах. Річ у тому, що старий пожежний танк, який випускали понад 30 років тому, має низку суттєвих недоліків. Наприклад, аби увімкнути привід насосної установки, необхідно спочатку заглушити двигун. По перше, це не зовсім зручно, та найголовніше – займає певний час, якого в екстремальних ситуаціях обмаль. У модернізованій машині систему подачі води механік-водій зможе вмикати під час руху. Будуть замінені гідравлічні системи, електроприводи тощо.

Фактично від самого початку існування Збройних Сил України у військових навчальних закладах та центрах не оновлювалися

навчальні стенди, зокрема й танка Т-64. виправити ситуацію має контракт на їхній ремонт і модернізацію, укладений між військовим відомством та ДП «КБТЗ». Наразі на стадії відновлення перебувають п'ять зразків. Це башта з механізмом заряджання гармати, призначена для того, аби курсанти могли наочно побачити принцип роботи вузлів та механізмів. Досі жодне з підприємств оборонно-промислового комплексу такі замовлення не виконувало.

За останні кілька років завод повністю переорієнтувався на

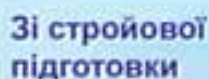
внутрішнього споживача. Майже всі його потужності завантажені державним оборонним замовленням. Окрім виготовлення нових зразків бронетехніки, поточного та капітального ремонту наявних, заводчани також виготовляють запасні частини, вузли та агрегати. Наприклад, енергоустановки для систем протиповітряної оборони тощо. У складі виїзних бригад працівники відновлюють бойові машини в районі проведення антитерористичної операції. Минулого року, приміром, майже півтора десятка бригад повернули до строю понад двадцять Т-64Б1В, а також БТРи та інші машини.

Протягом останніх років частину свого прибутку підприємство спрямовує на оновлення виробництва. Нещодавно закупили сталюку для складання корпусу нових БТРів, верстати для обробки великогабаритних металевих матеріалів, обладнання для загартування сталі тощо. На завод прибули спеціально навчені фахівці, які налаштували обладнання та поділилися досвідом роботи. Це дозволило зосередити виробництво в одному місці та зменшити залежність від інших постачальників.

Сергій БАСАРАБ

**ВІЙСЬКОВИХ МІСТЕЧОК, ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИН, ШТАБІВ ТА ПІДРОЗДІЛІВ
ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ**

Плакати можуть корегуватися за розміром і змістом за бажанням замовника.

м. Київ, вул. ПЕСТЕЛЯ, 11
тел. +38(044) 236 89 48, 332 99 01
+38(067) 417 79 83
e-mail: pestel11@ukr.net

ХІ МІЖНАРОДНИЙ АВІАКОСМІЧНИЙ САЛОН **АВІАСВІТ-ХХІ**

9–12
ЖОВТНЯ
2018

Генеральний
інформаційний партнер:

Технічний партнер:

МІЖНАРОДНИЙ ВИСТАВКОВИЙ ЦЕНТР
Україна, м. Київ, Броварський пр-т, 15
станція метро "Лівобережна"

☎ +38 (044) 201-11-63

✉ fire@iec-expo.com.ua

www.iec-expo.com.ua

«КІБОРГ-МАСАЖ», «КРОЛИК РОСТИК»

HUMDRUM SAFE, ТА ІНШІ

Нещодавно Громадська організація «Юридична сотня» та проект «Воїну – гідна праця» Громадської організації «Центр зайнятості вільних людей» провели опитування серед ветеранів антитерористичної операції щодо їхнього працевлаштування. З'ясувалося, що на стару роботу після демобілізації повернулися лише 10 відсотків респондентів. Менше місяця її шукали 23 % опитуваних, 1-3 місяці – 12 %, 3-6 місяців – 18 %, близько року – 25 %, понад рік – 22 %. Навіть з урахуванням чималої похибки цифри красномовно свідчать принаймні про дві важливі проблеми. Перша – нової роботи потребують чимало наших захисників. Друга – знайти її насправді не так і просто

Допомогти вчорашнім воїнам знайти себе в цивільному житті покликаний проект «Воїну – гідна праця» в межах постмайданівської громадської ініціативи «Центр зайнятості вільних людей». У лютому 2014-го її започаткували з десяток активістів, які раніше займалися рекрутингом та підбором персоналу. З самого початку ГО «Центр зайнятості вільних людей» допомагала працевлаштуватися вимушеним переселенцям зі Сходу України. Згодом стало зрозуміло, що такої допомоги потребуватимуть воїни, які повертаються з війни на Донбасі. Так, в січні 2015 року Оксана Філоненко, волонтер Майдану, заснувала проект соціальної адаптації учасників АТО через працевлаштування, перекваліфікацію та навчання під назвою «Воїну – гідна праця». Першими донорами, які його підтримали, стала компанія Rotary International.

Спочатку опікувалися переважно тими бійцями, які через каліцтва й травми не могли повернутися на попереднє місце роботи. Турбот побільшало тоді, коли до мирного життя почали повертатися всі мобілізовані.

– Допомога мала комплексний характер, – пояснює Анастасія Ковальчук, координаторка зі зв'язків з громадськістю ГО «Воїну – гідна праця». – Адже, окрім працевлаштування чи перекваліфікації, хлопці потребували психологічної та медичної реабілітації, в когось виникали юридичні питання тощо. В такому форматі проект проіснував півроку. За цей час ми зрозуміли, що швидких результатів годі й чекати. Адже бійцям з інвалідністю, наприклад, лише для фізичної реабілітації потрібно щонайменше рік. Не кажучи вже про подальші пошуки роботи. Згодом вирішили не обмежуватися тільки цією категорією, а сприяти всім без винятку демобілізованим.

Ситуація на ринку праці має чимало нюансів. У Києві, наприклад, вакансій і так достатньо. У регіонах їх менше. За бажання у столиці може працевлаштуватися будь-хто. Щоправда, така робота, як правило, не завжди високооплачувана або фізично важка. На ці умови погоджуються не всі. Комусь заважають поранення, хтось хоче працювати за фахом. У регіонах

свої особливості, але загалом там, де умови комфортніші, більша й конкуренція. Саме в таких життєвих ситуаціях колишнім воїнам допомагають фахівці проекту «Воїну – гідна праця». Кошти на реалізацію надходили від закордонних і вітчизняних компаній та фондів. Таких, наприклад, як Агентство США з міжнародного розвитку USAID, Посольство США в Україні, Міжнародний фонд «Відродження», вітчизняна мережа автозаправних комплексів WOG тощо.

Одним із членів проекту є колишній військовослужбовець 43-ї окремої артилерійської бригади Андрій Солдатов. Після закінчення Львівського національного університету ім. Івана Франка чоловік працював у сфері туризму, працевлаштування та підбору персоналу. До війська пішов у четверту хвилю мобілізації. Відслуживши, повернувся до звичної діяльності. Втім, на жаль чи на щастя, довго не протримався. Відчував потребу в більш активній громадській роботі, прагнув допомагати таким, як сам. Адже як учасник АТО добре знає проблеми, які можуть виникнути під час пошуку роботи та працевлаштування. Тож тепер допомагає їх вирішувати побратимам.

Насамперед активісти проекту працюють з тими воїнами, які мають відповідну мотивацію й зацікавлені в допомозі. Адже охочих чимало, а допомогти всім

і відразу нереально. Тож спочатку необхідно добре продумати, куди спрямувати зусилля, аби ефективно використати час і зусилля.

– У своїй роботі ми використовуємо важливий принцип: суто індивідуальний підхід до кожного ветерана, – говорить Андрій. – Адже в кожного з них – власний погляд на життя та проблеми, свій характер, інтереси та потреби. Спочатку ми намагаємося підшукати таку роботу, де є можливість навчатися за рахунок фірми. Тобто де роботодавець готує фахівця з перспективою гарантованого працевлаштування. Особливий підхід – до людей з інвалідністю. Будемо відверті: працевлаштувати їх іноді вкрай важко. Але наша робота полягає не в тому, аби відразу пропонувати певні вакансії. Ми проводимо кар'єрні кон-

сультації, спілкуємося з людьми, радимо, орієнтуємо, направляємо на курси чи навпаки – відмовляємо йти в ту чи іншу галузь.

Останнім часом, наприклад, дуже популярною є робота в сфері IT-технологій та послуг. Приваблює вона й ветеранів АТО. Але щоб зайняти там свою нішу, необхідно мати здібності, відповідні знання та в подальшому постійно самовдосконалюватися. Адже ця сфера розвивається дуже швидко, й потрібно встигати.

Іноді людина не може визначитися з вибором роботи або скаржитися на те, що їй всюди відмовляють. Таких випадків достатньо. Тож будемо відверті, суспільство не завжди має одностайне ставлення до наших захисників через певні перестороги, симпатії чи навпаки. Тому важливо розібратися в суті проблеми. Погодьтеся, не дуже приємно працювати в колективі, де на тебе дивляться скося.

Іноді такі перестороги небезпідставні. Чи багато демобілізованих хлопців після закінчення служби відвідали психолога? На жаль, у нашій країні ця процедура вважається ледь не ганебною. Тим часом досвід країн, які воюють, свідчить, що навіть через десятки років посттравматичний синдром у воїнів не зникає. Вихід – допомога психолога. Чим раніше, тим краще.

Олег Качкалда, власник майстерні з ремонту інструментів, м. Харків

Микола Сапелкін. Після демобілізації відкрив власну юридичну фірму

У проєкті «Воїну – гідна праця» її надає Катерина Горішня, психолог – кар'єрний консультант, аспірантка Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, екофасилітатор. Вона допомагає ветеранам зорієнтуватися під час вибору професії. Але перш ніж надати допомогу, з ветеранами проводять розмову «Чашка кави з психологом». Невимушене спілкування допомагає зрозуміти, наскільки людина взагалі готова до мирного життя.

– Починаючи роботу з хлопцями, слова «психолог» ми взагалі намагаємося уникати, – говорить Анастасія. – Адже в них відразу з'являється певна пересторога. Зрештою часто довідуємося, що наших підопічних хвилює не лише працевлаштування,

а й проблеми в сім'ї, непорозуміння з близькими тощо. Поспілкувавшись з психологом, вони відчують полегшення. Тоді такі візити повторюються знову й знову. Ми не відмовляємо. Деякі ветерани відвідують психолога з півроку, лише тоді висловлюють готовність шукати роботу. Загалом же наші фахівці прийняли близько 1,3 тис. учасників АТО, провівши приблизно 4 тис. консультацій.

Майже чотири сотні вчорашніх бійців у нову професію прийшли після навчальних курсів. Перш ніж їх організувати, представники проєкту «Воїну – гідна праця» вивчають попит на спеціальність. Власними силами проводять заняття з англійської, німецької мов, а також курси у вихідні, які надають можливість у короткий термін опанувати нову професію. Це, зокрема, основи туризму, SMM (Social Media Marketing – процес привертання уваги через соціальні платформи), продаж в Інтернеті, ресторанна справа тощо. Неабиякою популярністю користуються курси, організовані за допомогою партнерів: масажистів та перукарів (компанія «Партнер+»), англійської мови (Green Forest),

Дмитро Крикун ділиться досвідом повернення до мирного життя на I Всеукраїнському форумі «Захоплені життям. Історії успіху ветеранів АТО»

СТАТИСТИКА РОБОТИ ПРОЄКТУ

3387 проведених консультацій;
1261 учасник проєкту – ветерани АТО;
291 людину працевлаштовано;
387 ветеранів пройшли навчання щодо перекваліфікації;
12 ветеранів АТО відкрили власну справу;
15 навчальних семінарів проведено для державних установ;
411 учасників взяли участь у тренінгах по роботі та комунікаціях з ветеранами для державних службовців, роботодавців, волонтерів та ГО;
248 партнерів серед роботодавців, навчальних центрів тощо

сушистів тощо. Загалом майже дві з половиною сотні навчальних центрів та компаній-роботодавців готові й у подальшому допомагати нашим хлопцям влаштовуватися в цивільному житті.

Цікава деталь: демобілізовані бійці найбільш комфортно почуваються, коли відкривають власну справу або працюють серед таких, як самі. Вони адаптуються, набувають досвіду і зрештою, в подальшому можуть самостійно вести власну справу. Дуже доречним майданчиком для цього стала всеукраїнська інформаційна кампанія «Захоплені життям. Історії успіху ветеранів АТО».

Вона проводилася в кілька етапів. У чотирьох містах України колишні бійці презентували свої історії повернення до мирного життя. Це стало чудовою можливістю познайомитися один з одним, з роботодавцями, з фахівцями, які займаються перекваліфікацією. Ділилися досвідом щодо успішного працевлаштування, започаткування власної справи, громадської діяльності тощо. З'ясувалося, що на заходи подібного формату є неабиякий

попит серед ветеранів АТО. Саме так починали чимало ветеранів, які нині успішно працюють чи ведуть бізнес.

Захисник донецького аеропорту Дмитро Крикун, наприклад, до проекту «Воїну – гідна праця» звернувся із конкретним запитом. Мовляв, ще з дитинства йому подобається робити масаж, тож хотів би спробувати себе в цій справі. Волонтери підшукали компанію «Партнер+», яка займається підготовкою масажистів. Там погодилися навчати Дмитра безкоштовно. Закінчивши курс, пройшов відповідну практику. Невдовзі відкрив у Києві власний салон «Кіборг-масаж», де нині успішно працює.

Максим Ільченко з Краматорська до мобілізації працював у сфері IT-технологій. На війні майже повністю втратив зір, тож повернутися на попереднє місце роботи не було можливості. Проте чоловік твердо вирішив знайти себе в новому житті. Він також закінчив курси масажу, пройшов практику в місцевому центрі реабілітації людей з інвалідністю. Тепер успішно працює й навіть здобуває фах реабілітолога в одному

Назар Голько, засновник бренду «Кролик Ростик»

з вищих навчальних закладів фізичної культури.

Повернувшись з війни до рідного Львова, ветерани АТО Андрій Каратник та Дмитро Гурний відкрили власну кав'ярню Humdum Cafe. Там можна скуштувати смачну львівську каву, бургери, сендвічі та багато іншого. В подальшому побратими планують організувати доставку та комплексне обслуговування установ і організацій.

Їхній земляк Назар Голько має фах інженера-будівельника. У 2015-2016 роках проходив службу в 72-й окремій механізованій бригаді. У той період її бійці боронили околиці Маріуполя і Волновахи. Після демобілізації повернувся на попередню роботу. Але згодом вирішив пройти бізнес-курси, організовані Львівським центром надання послуг учасникам бойових дій. Чоловікові хотілося щось змінити в своєму житті. Вже незабаром Назар разом із маленькими дочками заснували бренд «Кролик Ростик». Тепер сім'я успішно вирощує поголів'я кролів на власній фермі.

Витончений бізнес має Владислав Кураленко з Дніпра. Разом із побратимами з 93-ї окремої ме-

Владислав Кураленко разом з дружиною заснували сімейну майстерню «Вишивка – для доброї справи»

ханізованої бригади він воював під донецьким аеропортом, Карлівкою, Пісками... До мобілізації чоловік працював начальником відділу продажів великої компанії. Але так склалося, що після повернення довелося шукати нову роботу. Заради цікавості спробував зайнятися захопленням дружини – вишивкою бісером. З часом хобі перетворилося на заробіток. Частину з прибутку, вирученого від продажів, сім'я спрямовує на благодійність. «Вишивка для доброї справи» – таку назву має їхня з Яною сімейна майстерня.

Мережа ресторанів Pizza Veterano, масажний салон «Кіборг-масаж», кав'ярня IZBA-coffee, бренд чоловічої натільної білизни Regata Club – це ті ветеранські бізнеси, які нині не потребують особливої реклами. Пересічні громадяни впізнають їх не лише за основним видом діяльності, а й завдяки різноманітним соціальним проектам, у яких вони беруть участь як благодійники. Їхній успіх – це ще одне нагадування про те, що люди, які пройшли крізь горнило війни, достойні нашої поваги й шани. Вони поступово звикають до цивільного життя, започатковують нові справи, завдяки яким також принесуть багато користі державі.

Сергій БАСАРАБ

ОТРИМАЙ СОЦІАЛЬНУ КАРТКУ УЧАСНИКА АТО

ПРИЗВИЩЕ ІМ'Я
ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ УЧАСНИКІВ АТО

Реєструйся на сайті
UKRAZOM.ORG

Безкоштовна гаряча лінія

0 800 50 75 75*

*ДЗВІНКИ БЕЗКОШТОВНІ ЗІ СТАЦІОНАРНИХ ТА МОБІЛЬНИХ ТЕЛЕФОНІВ

- юридичні консультації
 - медична допомога
 - психологічна підтримка
 - знижки у всеукраїнських торгових мережах
 - освітні та оздоровчі програми
- для учасників АТО та їх родин

СПРАВА

ЕЛЬФА

За спритність й за те, що може робити неймовірно, свого командира Костянтина Касіча побратими-атовці нарекли Ельфом. А слова, як відомо, мають силу. І хоч його теперішня справа й не пов'язана з дивами, та зв'язок із природою є точно. Костянтин почав розвивати досить незвичний, навіть дещо екзотичний для нашої країни, бізнес – вирощування наземних молюсків, а саме равликів, для ресторанів та спеціалізованих крамниць. А ще в його планах створити еко-ферму, де б виснажені темпом міських буднів люди могли відпочити серед природи, свійських тварин, скуштувати чистих продуктів, а також власноруч приготувати копченості

Равликова ферма

Кажуть, двічі в одну річку не ввійдеш. Так от, Костянтину вдалося неодноразово переламати цей стереотип: його життя двічі приводило в армію і два рази в бізнес. І кожного разу, як у замкненому колі, щось давало поштовх до наступного витка. Мобілізувати себе, зібратися і зробити впевнений крок в успішне майбутнє – до снаги лише сильним.

Він зміг, знайшов сили йти вперед після таких випробувань, які б звичайну людину залишили за бортом лайнера під назвою «життя». Обрану свого часу принципову позицію, яка змусила полишити офіцерську кар'єру і старшим лейтенантом звільнитися з війська, Костянтин і нині вважає абсолютно правильною. А з охопленого полум'ям війни Донбасу чоловік повернувся в такому стані, що, проходячи у військовому шпиталі повз нього, рідна мама не впізнала. Вона із тремтінням у голосі згадує: «Я пішла далі, й навіть гадки не було, що це Костя. Відійшовши кілька метрів, почула до болю рідний голос: «Мамо...»

Командир взводу батальйону довго адаптувався до нового життя і шукав себе всюди, де тільки міг. Зазвичай військовому профі й роботу пропонували відповідну: ін-

Це – вольєр, який збудував молодий бізнесмен власними руками

структором з рукопашного бою, з антидиверсійної підготовки тощо. А йому понад усе хотілося відійти від війни й повернутися обличчям до миру, до близьких людей. Він шукав підтримки і знайшов соратника по бізнесу – волонтера Ольгу Лугову, яка мала креативну ідею та зуміла підтримати стартап Костянтина.

– 8 березня 2016 року я запам'ятаю назавжди, – напівжартома каже Ольга, – за день до свята Костя підтримав мою про-

позицію вирощувати молюсків, а вже наступного дня вручив мені лопату й повідомив, що йдемо будувати вольєр.

На запитання, чому саме равлики, відповідь проста: порівняно невеликі капіталовкладення, тож і ризик втратити кошти мінімальний. Є й мінуси – цей вид бізнесу не надто розвинутий у нашій країні, тому й такого досвіду немає де позичати. Інтернет-ресурси не завжди відкривають тонкощі справи, бо це не вигідно виробникам.

На війні максималізм та почуття справедливості завжди брали гору. В лінійці життєвих цінностей Костянтина пріоритетним було врятувати, виконати та перемогти

А майстер-класи проводяться лише за кордоном. Тому перший тестовий вольєр не був вдалим: відстань між перетинками зробили занадто великою, тож молюски могли без перешкод протискатися і вилазити назовні. А ще ці створіння розвінчали міф, що вони не повороткі та повільні. Равлики без особливих проблем потрапляли на сусідські городи, долаючи дво-метрові стіни вольєра, які через це згодом були замінені на сітки.

Догляд також має певні нюанси: потрібні кормові добавки, постійне зрошування та затінок, особливо це актуально у спекотні дні. Адже равлики за будь-яких незручностей можуть вимерти всім семейством. Взимку вони впадають у сплячку, тому бізнес є «сезонним». Але молодий бізнесмен вирішив, як то кажуть, не пасти задніх, і приступив до будівництва капітального приміщення, щоб процес вирощування молюсків був безпервним.

— Це буде стаціонарне приміщення зі стелажми, автоматичним поливом та клімат-контролем. За рік уже трохи вникнув у тонкощі. А ще познайомився із колегою з Португалії, якому показав хід будівництва. Той сказав, що є класні моменти, але відсотків на 70 я все зробив неправильно. Буду вносити корективи та перероблювати, — говорить Костянтин.

І хоча в меню пересічного українця виноградний равлик ще не посів належного місця, проте бізнесмен переконаний, що це лише питання часу.

Ескарго по-українськи

Костянтин каже, що відносно недавно українцям було в дивину споживати мідії, рапани, устриці. Тож, можливо, за кілька років клієнти ресторанів постійно замовлятимуть ескарго по-українськи, а покупці в супермаркетах кластимуть до кошиків мариноване або ж заморожене м'ясо цих молюсків.

Ще до буремних подій на Сході України Костянтину вдалося пройти всі щаблі менеджерської справи та дорости до директора досить потужного підприємства. І на війні максималізм та почуття справедливості завжди брали гору. В лінійці його життєвих цінностей, як це не парадоксально звучить, особистому життю завжди відводилося друге місце,

пріоритетним було врятувати, виконати та перемогти. Він їшов на окуповані території та здобував цінні розвіддані, прикривав армійські колони та виводив підлеглих із оточення, дивився в обличчя ворогу й зазірав у вічі смерті, але ніколи не здавався. Напевне, після такого відбувається кардинальна внутрішня переоцінка, а від життя береться по максимуму.

Тож, оголтовавшись від війни, він занурився у нову справу. Він знав, що його підтримуватимуть найрідніші. Та насамперед мав зрозуміти, чи зможе розкрутити бізнес та зайняти нішу на ринку з постачання саме цього продукту?

— Відразу йшли з випередженням наміченого графіка: за купувували дорослі особини, і виходило таке собі «купи-продай». Потрібно було з'ясувати, чи зможемо розвивати цей вид діяльності. Адже равлики ростуть півтора-два роки. З відкладених ікринок вилуплюється тільки половина. А з цієї кількості виживають та доростають до продажного віку щось із 10%. Вони потребують чималого догляду, а також приміщень, а це і час, і кошти. Для того, щоб ці молюски швидше росли, їм потрібні добавки, які можна купити лише за кордоном. Переважно це подрібнені кістки, шкаралупа та крейда. Мішок такої сировини коштує 150 американських доларів.

Я даю їм все те, що є в дорогому кормі, але нарізно: крейду та борошно. А головний їхній раціон – овочі. Ми з Ольгою ризикнули почати такий бізнес і не програли, – говорить Костянтин Касіч.

А ще він робить ставку на якість продукції. І на запитання, чи можна зекономити і споживати равликів, зібраних у лісі чи на лузі, Костянтин каже, що можна, але це загрожує негативними наслідками для здоров'я. Тож споживати потрібно якісний продукт.

Через маленькі розміри тварин на виході для споживання залишається небагато – кілька грамів м'яса, яке нагадує комусь мариновані гриби, комусь кальмари, а комусь індичку. Зусиль для вирощування потрібно докладати чимало, тому такий делікатес коштує дорого. Ольга з Костянтином вирішили внести своє ноу-хау: продавати порційно. Адже в ресторані не кожен здатен замовити страву за 400 гривень, а приготувати її вдома із напівфабрикату – по кишені кожному українцеві. Вони не лише роблять ставку на якісну продукцію, а збираються розповсюджувати її в різних регіонах України. Завдяки цьому коло шанувальників ескарго, або ж міні-шашликів, значно зростатиме. І хоча нашій країні не скоро вдасться наздогнати за обсягами споживання Польщу або ж Португалію, проте смакові якості та цінність цього продукту зможуть привернути увагу багатьох наших співвітчизників.

Зруйновані стереотипи

Все його життя сповнене переплетених між собою подій, і щось завжди дає сили або спонукає зробити наступний крок.

Ще зовсім юним вихованцем Донецького військового ліцею він товаришував із дочкою батькового друга, яка на той час викладала ліцеїстам хімію. Костянтину, який не дуже знав цей предмет, вона,

«заплющивши очі», ставила «відмінно». Стосунки були теплі та хороші. Коли ж через багато років, у 2014-му, Костянтин потрапив під окупований Донецьк і зателефонував Людмилі, та у відповідь почала кидати йому злісні репліки на кшталт: «Ми не цього тебе вчили, ми вчили добру, а не вбивати», «Ти прийшов вбити мене і моїх дітей?». Костянтина ошелешили такі звинувачення. Він вимкнув телефон і більше ніколи не набрав її номер. Зрадником виявився і начальник ліцею полковник Вишневський, який свого часу вчив їх, 15-річних юнаків, патріотизму й військовому братерству, а сам без

докорів сумління перейшов на бік російсько-терористичних військ. Та ще більшого потрясіння розвідник зазнав, коли узяв у полон свого колишнього командира роти.

– Що я тоді відчував? Напевне, слова того не передадуть, – обличчя командира розвідників стає настільки напруженим, що він перериває розмову. Йому це й досі болить, і не може він зрозуміти вчинків тих людей, якими колись пишався, з яких брав приклад.

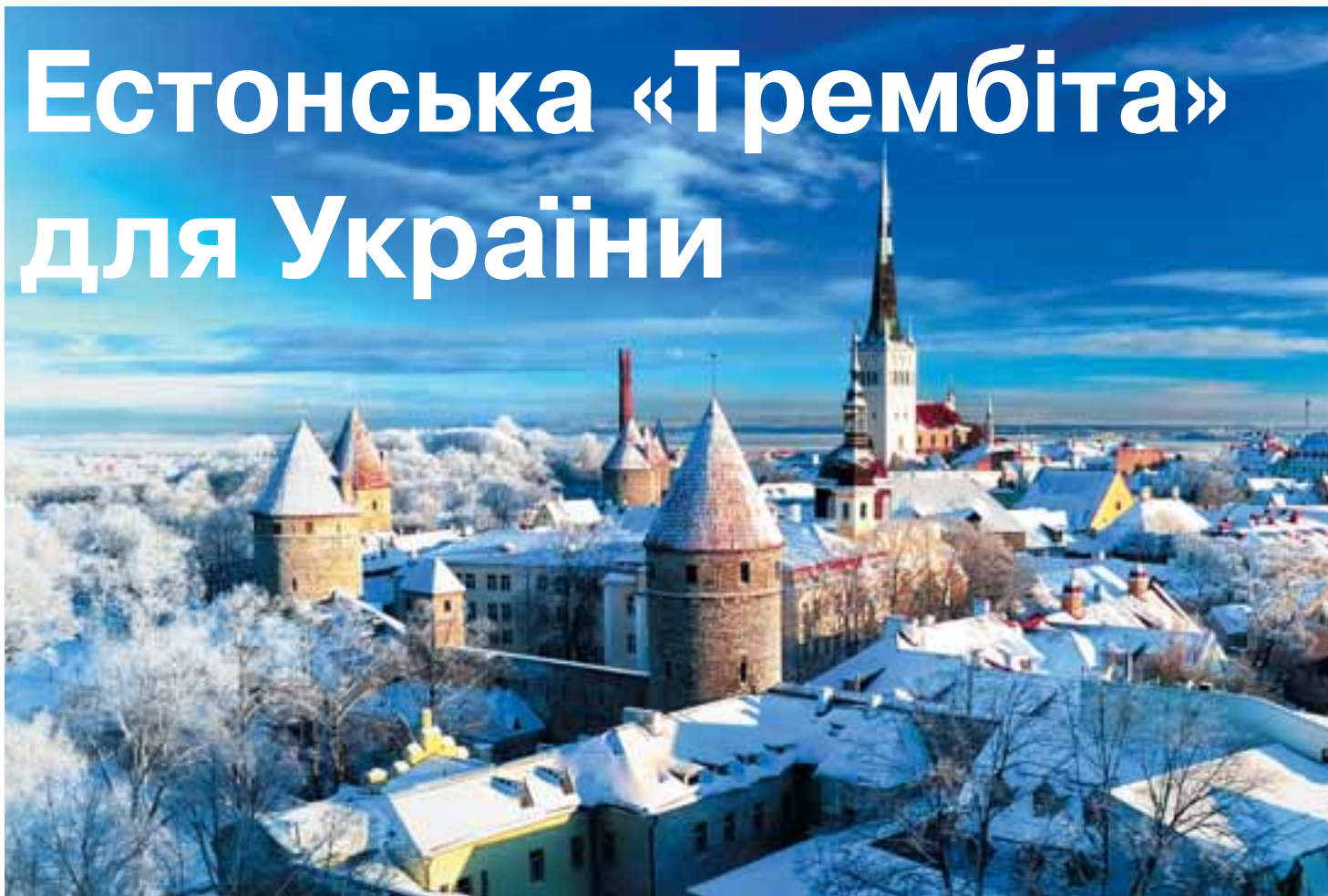
2014 року він пройшов найгарячіші точки Донбасу: Савур-Могили, Міусинськ, Старобешеве, Комсомольське, Дмитрівку. Бої, в яких він брав участь, найчастіше під грифом «секретно». А його взвод навіював на противника справжній жах. 17 українських розвідників ходили по замінованому терористами полю без жодного підриву, підкрадалися до ворожих позицій впритул і давали фору розпіареним російським ГРУшникам. Костянтин каже, що для нього вони не настільки достойні противники, перед якими важко встояти. Натомість він був впевнений у професіоналізмі своїх підлеглих, які пройшли багато гарячих точок нашої планети. Без вагань вони кинулися в бій, захищаючи автобуси з українськими дітьми.

– Там була бійня, проте нам вдалося відбити вісім автобусів і повернути їх на нашу територію. Не знаю, звідки тоді взялися телевізійники, вони щось запитували, та я був настільки шокований, що нічого не міг пояснити, – згадує старший лейтенант Костянтин Касіч.

Він ще неодноразово зіштовхувався із тим, що й досі не вкладається в голову: знайомі-зрадники, агресія населення Донбасу... Перераховувати можна довго. Але він вийшов із цих ситуацій людиною, яка змогла знайти в собі сили жити далі, творити заради інших і надихати всіх навколо своїм ентузіазмом.

Галина ЖОЛТІКОВА

Естонська «Трембіта» для України

Невеличкій Естонії так само, як і Україні, не раз у своїй історії доводилося виборювати й втрачати незалежність. Естонців поневолювали різні країни, але вони завжди боролися за власну самостійну розвинену державу з власною мовою та культурою

Лише 1991-го, після виходу з Радянського Союзу, обидві країни розпочали нелегкий, самостійний шлях реформ, спрямованих на становлення та розвиток. Та на відміну від України, Естонія здійснила впевнений прорив у економічному розвитку й соціальних стандартах громадян, і посідає почесне місце в рейтингу економічно розвинених європейських держав. Близько 80% ВВП країни експортується до Європи.

Нині, в складні для нас часи, Естонія всебічно підтримує Україну. Протягом свого головування в Єв-

ропейському Союзі, Естонія усіляко лобювала вирішення проблем на українському Донбасі, які спричинила російська агресія. Вищі кола політиків Естонії переконані, що інтеграція нашої держави до ЄС залежить від успішного впровадження в українському суспільстві європейських норм.

Про досвід, який можна використати Україні для втілення економічних та політичних реформ заради покращення життя, допомогу естонських партнерів і боротьбу з корупцією, і користь від цього на нашому євроінте-

граційному шляху, в ексклюзивному інтерв'ю журналу «Військо України» розповів Надзвичайний і Повноважний Посол Естонської Республіки в Україні Герт Антсу.

— **Естонія різко критикує агресію Російської Федерації проти України.** У кращих лікувальних закладах Вашої країни минулого року пройшли реабілітацію більше сорока військовослужбовців — учасників АТО. Розкажіть про інші напрямки діяльності естонського уряду й громадськості, що спрямовані на підтримку України.

– Для Естонії дуже важливо підтримувати Україну, особливо в такі складні для неї часи. Допомога надається, її перелік чималий. За час проведення антитерористичної операції в Східній Україні, понад 80 її учасників, які потребували лікування, відчули турботу естонських медичних працівників. 2017 року 41 український військовослужбовець отримав професійну кваліфіковану медичну допомогу в кращих медичних закладах Естонії.

Для посилення військового потенціалу України, Естонія, як і більшість держав НАТО, намагається підтримати українську армію в її переході на стандарти Альянсу та нарощенні бойової міці. Один із стандартів – знання англійської мови. Ми допомагаємо в цьому Україні та розпочинаємо в Естонії проведення мовних курсів для

українських офіцерів, де вони зможуть покращувати свою англійську.

А загалом співпрацюємо з Україною в багатьох сферах, адже естонський досвід проведення реформ набагато корисніший і більш прийнятний, ніж досвід західноєвропейських країн. Свого часу Естонія пройшла шлях, який Україні доводиться долати нині. Особливість наших реформ і досягнень – впровадження електронного урядування. Основою успіху є система X-Road, що пов'язує всі бази даних Естонії.

Найбільше вражає в естонській системі електронного урядування те, що вона дозволяє будь-кому подавати податкову декларацію, голосувати чи отримувати медичні рецепти – і все це буквально за кілька хвилин і з єдиного веб-сайту. До речі, більшість країн ще й досі не створили такої системи в себе. Але компанія, яка зробила це у нас, перемогла в тендері в Україні, тож нині триває створення подібної системи під назвою «Трембіта» для вашої держави.

Ще можна назвати багато галузей, в яких наші країни постійно співпрацюють і діляться досвідом. Сьогодні це близько тридцяти активних проектів. Окрім гуманітарної допомоги, Україна отримує від

Естонії €2,5 млн фінансової підтримки на рік. Ми робимо багато для того, щоб життя в Україні стало кращим.

– Особисто Ви відвідували район проведення антитерористичної операції в Донецькій та Луганській областях, тож хотілося б дізнатися, якою була Ваша місія і Ваше ставлення до подій на сході України?

– Сьогодні ми багато дізнаємося зі ЗМІ про події, що відбуваються в даному регіоні, але побачити все на власні очі – зовсім інша справа. Мені вдалося провести багато зустрічей із представниками органів місцевого самоврядування, а також міжнародних організацій, які працюють на сході України. Завдяки цим зустрічам і спілкуванню маю широке бачення реальної ситуації та розумію, чим естонська сторона може допомогти.

Під час зустрічі з головою держадміністрації Донецької області паном Жебрівським ми виробили шляхи співпраці, завдяки яким Естонія власним досвідом може надати підтримку й допомогти місцевому самоврядуванню регіону. Наша країна має багато здобутків у цій сфері, адже нещодавно була проведена успішна реформа органів самоврядування.

Даний регіон має потенціал, але багато в чому його розвитку заважає пострадянська система. Тож хочеться, щоб малий і середній бізнес Донбасу взяв найкраще з нашого досвіду.

2018 рік плануємо присвятити реалізації цих ідей та, за допомогою програм ООН, продовжити піднімати рівень місцевого самоврядування на Донбасі.

Звісно, ситуація залишається складною, особливо для людей, які проживають на лінії розмежування. Естонії це відомо, і, зважаючи на те, що ми головували в другій половині 2017 року в Європейському Союзі, ми привертати увагу й інших держав-членів ЄС до ситуації на Донбасі. І нам це вдається. Була організована поїздка представників країн ЄС у рамках робочої групи гуманітарної й харчової допомоги, що на постійній основі діє у Брюсселі. Більш ніж 20 представників держав-членів ЄС взяли участь у цій поїздки на Донбас, де особисто пересвідчилися в тому, в яких надскладних умовах живуть люди. Тож є впевненість, що вони донесуть до глав своїх урядів головний меседж про те, що Україні конче потрібна допомога.

Як не прикро констатувати, але

сьогодні в світі багато збройних конфліктів і війн. І, на жаль, між країнами, які від них потерпають, іде змагання – кому швидше й більше допоможуть країни ЄС. Саме тому про ситуацію на сході розвиненої незалежної України більшість країн світу забувають. Ми намагаємося на міжнародному рівні всіляко привертати увагу до українського питання, щоб донести до міжнародної спільноти потребу в допомозі.

– Естонія відстоює подальшу інтеграцію України в Європейський Союз. Особисто яким Ви бачите майбутнє України в Європі? Що потрібно зробити українському

Естонська система електронного уряду X-Road пов'язує всі бази даних країни, що дозволяє громадянам подавати чи отримувати будь-яку інформацію за лічені хвилини з єдиного веб-сайту

суспільству, щоб набути повноправного членства в ЄС?

– Мені здається, що в Україні про це говорять так, ніби ключ від інтеграції України в ЄС лежить десь у Брюсселі, і що все залежить від Брюсселя. Виникає питання: чи хоче Європа бачити Україну в ЄС, чи взагалі не бачить? Так, дійсно, є окрема втома від розширення Європейського Союзу, і це неможливо приховувати. Із упевненістю хочу сказати, що все залежить від самої України.

Лише з 1 вересня 2017 року набув чинності асоціативний документ між ЄС і Україною. Більшість про це говорять як про далеке минуле, порушують питання про реалізацію нових ідей інтеграції. Але якщо аналізувати досвід Естонії та інших держав ЄС, то можна зрозуміти, що асоціативний документ це матриця для впровадження реформ в Україні, глобальної перебудови держави. Так, більшість норм і стандартів ЄС є технічними, але і ці технічні норми корисні для країни на шляху членства в Євросоюзі. Має відбутися велика робота щодо

Естонія постійно піднімає питання України на міжнародному рівні з метою гуманітарної допомоги мешканцям Сходу України

їх впровадження, і це обов'язково стане корисним. Можливо, на дещо потрібно витратити кілька місяців, але це стане важливим у розвитку країни на довгі роки.

Майбутня інтеграція України залежить здебільшого від того, чи буде вона успішною в провадженні цих європейських норм. У Європейському договорі прописано, що кожна європейська держава, яка сповідує європейські цінності, може стати членом ЄС. Тож якщо Україна проведе реформи й стане успішною процвітаючою державою, то найбільшим скептикам із часом буде складно сказати «ні» її членству в ЄС.

Одесі нещодавно перебувала делегація ректорів п'яти провідних університетів Естонії, що провели зустрічі з ректорами українських вишів. Ці тісні відносини тривали і раніше, але ми розуміємо, що для того, щоб отримати взаємну користь, потрібно набагато глибше їх розвивати.

Сподіваюся, наступний візит ректора Талліннського технологічного університету в 2018 році до Харківського університету розширить цю співпрацю і дозволить більше контактувати в обміні технологічними новаціями і науковими досягненнями. Теж саме можна сказати й про інші виші України.

ми рішуче та в стислі терміни. На той час прем'єр-міністр Март Лаар дуже правильно сказав: «Від моєї популярності після проведення реформ нічого не залишиться, але краще реформувати і щось корисне зробити для своєї держави, ніж нічого не робити й врешті втратити популярність».

За 25 років середня заробітна платня в Естонії зросла до 1250 євро. Зважаючи на рівень життя й цін, це не означає, що ми живемо так, як громадяни провідних країн ЄС, але вже несуттєво відстаємо від них. І досягти цього нам вдалося за 25 років реформ і розвитку.

Говорячи про реформи, людям потрібно пояснювати, що це тривалий процес, і результату можливо досягти лише копіткою працею.

– Чи вирішила Естонія проблему міграції?

– Звісно, враховуючи високий рівень заробітної плати й поліпшення рівня життя, люди менше виїжджають до інших країн на заробітки. Говорячи про тих, хто залишив країну в пошуках кращої долі, мушу констатувати, що їх близько 150 тис. із загальної кількості населення на рівні 1,3 млн. Всі вони переїхали до сусідньої Фінляндії, до якої поромом можна дістатися за півтори години. Тож у вихідні вони відвідують свої родини й рідні міста.

Естонії також є чим привабити іноземців, щоб жити, працювати й рости тут своїх дітей: невелика країна зі стабільною економікою, високим рівнем освіти, мальовничою природою. Так, можливо, наш клімат трішки гірший, ніж в Італії та Франції, але більшість позитивних аспектів все одно на боці Естонії. Багато змішаних сімей та іноземців приїжджають до Естонії на постійне місце проживання. Вже два роки рівень міграції в країну перевищує еміграцію. І це доводить, що ми стаємо привабливою країною.

Розмову записала
Людмила СОЛОДЧУК

Під час візиту до Естонії Міністр оборони України Степан Полторак нагородив українських військових, які проходять реабілітацію в цій країні

– **Ваша країна – активний учасник програм, спрямованих на обмін студентами між Естонією та Україною. Як Ви оцінюєте науково-освітній потенціал України, де він найбільше може сприяти двостороннім відносинам між нашими державами?**

– Так, дійсно, обмін студентами проводиться на належному рівні. Сьогодні в Естонії здобувають освіту понад 200 українських студентів, Україна на третьому місці за рейтингом країн, звідки прибувають студенти в Естонію.

Україна має великий науковий потенціал. Саме тому в Києві й

– **Скажіть, чи всі реформи, які вимагає ЄС є дієвими, адже українське суспільство здебільшого їх не сприймає?**

– Звісно, кожна реформа не може відбуватися безболісно. І для Естонії реформаторські дії далися складно. Наші люди після здобуття незалежності Естонії, а українці – після Майдану, були готові на всі страждання заради своєї країни. Та жити лише вірою неможливо, потрібно щось робити, щоб твоя країна розвивалася разом із економікою. І не хочеться цей розвиток розтягувати на роки. Тому й потрібно провести рефор-

«Найкращий вірш ще ходить на свободі...»

Свої емоції кожен митець викладає по-різному – у піснях, картинах, музичних творах, а йому Бог подарував талант поета. Василь Ковтун з першого дня брав участь у подіях 2013-2014 років на Майдані. Як громадянин і як поет неодноразово виступав з його сцени, декламував учасникам Революції гідності власні патріотичні вірші.

З початку війни він постійно у складі волонтерських творчих груп і колективів виїздить на фронт для підтримки українських воїнів. Його поетичні твори надихають бійців, котрі отримали поранення. Пан Василь вважає, що перебуваючи на Сході країни в окопах, воїни мають постійно відчувати, що в них далеко в тилу є одностуді.

Тому майже щодня поет присвячує рядки тим, хто боронить українську землю, бореться за краще життя, здобуває мир і перемогу нашому народу!!!

*Прилипла щока до вікна,
Сніжинки летять в горизонті,
І дума уперто одна –
А як там на фронті?*

Хто вигадав війну,
В чиєї бездушної волі
Життями платять ціну
За шелест в пшеничній полі?

Хто винайшов приціл,
Кому так потрібні міни,
На сотні мечів і стріл
Чи є ще дорожчі ціни?

Хто вигадав фугас,
Навіщо шукати смерті?
Вона і так у свій час

Покличе на звіти відверті.
Війна – це, по суті, край,
Війною ідуть в нікуди,
Між тисяч племен і зграй
Єдине, що зветься – Люди.
На лезах кривавих сокир,
На всім зрозумілій мові
Придумайте, Люди, мир
В обіймах добра і любові.

13.12.2017р.

А нам сьогодні знову клич,
І нас піднімуть по тривозі,
І серед тисячі облич
Нас пересіє в порох ніч,
Допоки будемо в дорозі.
А нам сьогодні знову в бій
І знову нам місить болото...
І десь у висі голубій
Нам протрублять святий відбій,
Як буде зроблена робота.
А нам сьогодні знову «Град»
Налле вогню на свіжі рани,
І знов волатиме комбат,
Що нам нема шляху назад,
Бо ми зриваєм тут кайдани.
А нам сьогодні знову дім
Насниться теплим біля тину
І буде лиш молитва в тім,
Що ми згуртовані одним,
Бо ми б'ємось за Україну!
А нам сьогодні знову клич,
І нас піднімуть знов дороги,
І вірних тисячі облич
Лише одна вестиме річ –
Незламна віра в перемогу.

06.12.2017р.

Тріщать автомати, лунають гармати,
Розносить позиції «Град»,
На схід від Європи ми вгризлися в окопи
І просить підтримки комбат,
Димлять терикони, собачі закони,
Охрещений зором німим,
Наказ батальйону: триматись до скону
І вийти із бою живим.
Комбате, комбате, ми будем стояти,
Ніхто не відступить назад,
Тепер ти за Бога, за батька й за брата,
Веди нас до цілі, комбат.
Затихли гармати і можна поспати –
Підземний чекає бліндаж,
Та тільки комбату оплакати втрати,
«Двохсотий» зібравши вантаж,
Прокльони грозою і десь між сльозою
Промовить зажурений бас:
«До почестей зброю, вам слава, герої,
Хто виконав гідно наказ!»
Комбате, комбате, країна розп'ята,
Обпечений кров'ю полин,
Твоєму наказу ми віримо свято
І разом усі, як один.
Комбате, комбате, ми будем стояти,
Ніхто не відступить назад...
В свою перемогу ми віримо свято,
Веди нас до неї, комбат.

28.11.2017р.

Небесні круті віражі,
Зламавши тепло гороскопів,
Холодні врізають ножі
У бруствер окопів.
Потріскує в грубі вогонь,
Тривогу розпалює в серці
І тихо крадеться до скронь,
Цілюючи берці.
Збирається в гурт дівтора,
З трамплінів злітають санчата,
І виє зимова пора –

В прицілах дівчата.
Присипана снігом війна,
Сніжинки, мов кулі в двобої,
Стріляють у шибку вікна,
Неначе набой...
Привабили зір небеса,
Крізь терни розкутого виру
В повітрі мольба зависа –
Лише тільки миру!
Лише тільки миру...

29.11.2016р.

АЗБУКА ПАТРІОТИЗМУ

Обухівська команда парамедиків «Тактмед» вже не один рік проводить тренінги з тактичної медицини та домедичної підготовки як для дітей Київщини, так і для бійців у районі проведення антитерористичної операції. Їхні навчальні програми розроблені для кожної вікової групи, а девіз «Прості речі рятують життя» військові вже відчули на собі. Тож наступною локацією для рятувальників став Український спеціалізований диспансер радіаційного захисту населення в Пущі-Водиці, де триває курс лікування та оздоровлення дітей із Чорнобильської зони. Звичайно, на перший погляд досить незвична аудиторія. Проте вишкіл від-

бувався в контексті заходу, який організувала громадська спілка «Всеукраїнське об'єднання учасників бойових дій та волонтерів АТО», де були й інші локації. Зокрема стрільба в тирі з пневматичної зброї, складання й розбирання автоматів та кулеметів, в'язання вузлів.

Бойового духу додав навіть звичайнісінький кольоровий скотч, прикріплений на руку. Так малеча поділилася на команди «синіх», «червоних», «зелених» тощо. Ажіотаж спричинила вже сама можливість не просто більше дізнатися про військову справу, а й потримати в руках зброю та постріляти в тирі по мішенях. Дітям, які переважно мешкають у сільській місце-

вості, такий шанс навряд чи ще випаде. Організатори кажуть, що саме для такої аудиторії призначене це своєрідне ноу-хау. Коли складали план, волонтер Олександр Попов досить скептично поставився щодо перспективи даного заходу, адже попередні вишколи відбувалися в спеціально створеному для цього наметовому містечку з дітьми, які вже мали певну підготовку:

— А в цьому санаторії діти тільки 21 день. Якщо вишкіл будемо проводити за місяць, це вже будуть інші діти. Але позитив у тому, що вони поїдуть додому, покажуть свідоцтва, фото, відео, розповідатимуть дорослим. На свідоцтвах, які ми їм видаємо, зазначені наші координати. І якщо

хтось зацікавиться у проведенні такого мілітарного заходу, ми обов'язково відгукнемося.

Представники спілки та волонтери постійно проводять вишколи для маленьких українців. На них покладається надія вести Україну шляхом, який обрали патріоти та сильна духом нація. Кажуть, що посієш – те й пожнеш, тож волонтери та атовці сіють зерна свідомості та чесності в серця дітей, щоб ті виростили справжніми людьми. Власним коштом організовують вишколи на майданчиках просто неба. Там є і смуга перешкод, і орієнтування на місцевості, і вогнева підготовка.

Олександр має невеличкий бізнес. Тож значну частину зароб-

«Вільна каса!» – піднявши руку, вигукнув санінструктор. Русявий хлопчина першим підскочив із місця зі словами: «Я хочу спробувати!» Він підбіг, став біля медика навколішки й нахилився над бійцем, який лежав, вдаючи непритомного. Людині потрібно було надати першу допомогу: визначити, чи дихає, й перевернути на бік, щоб не задихнулася. Дітям показали, як правильно це робити, тож вони із невідомим захопленням один за одним підбігали до «постраждалого» і вчилися рятувати людське життя

лених коштів витрачає на юних патріотів. Він не шкодує на них ані сил, ані часу. Сам власноруч готує майданчики для проведення зборів у стилі мілітарі, привозить шини та облаштовує умовні перешкоди з мішків, наповнених піском. А ще машиною доправляє провізію. І всіх, кого може, долучає до цієї важливої справи:

– Ми заохочуємо дітей до участі в таких турнірах. І якщо дитина вдало пройшла перший та другий вишкіл, то ми надаємо їй можливість безкоштовно відпочити в літньому дитячому таборі. Маємо на прикметі один такий у Бердичеві, а ще один біля Житомира.

Оберіг доброти

Діти – це майбутнє, яке треба формувати заздалегідь. Тому організатори заходу в Пущі-Водиці робили акцент не на військовій компоненті, а на живому спілкуванні із захисниками та людьми, які живуть заради України. Серед них і Ірина Герасименко, до якої діти приходили на майстер-клас з виготовлення мотанок. Навіть хлопцям така справа припала до душі. Вони уважно слухали,

ретельно вибирали колір ниток та тасьми, і, зачавши подих, намотували на маленькі клаптики льону. В дитячих руках тканина перетворювалася на справжні витвори.

Чому саме мотанка, а не, скажімо, вишивка хрестиком чи ліплення, Ірина пояснила так:

– Мотанка – це оберіг, який робили в давнину із одєжі матері чи бабусі. Так передавалася енергія роду, яка вберігала від біди. Тож мотанку не можна мотати з жорстким серцем, з болем. Тому я довго не могла цим займатися, а потім якось вночі прокинулася, дістала свої нитки й почала мотати. Плакала страшенно, бо знала, що повеземо їх хлопцям на Схід. І до сьогодні всі підрозділи, якими ми опікуємося, «обмотані» моїми мотанками, вони їх носять просто під бронезжилетами. Бійці кажуть, що вони захищають від куль.

Тож діти долучилися до цієї сакральної справи. Створюючи свої мотанки, вони уважно слухали розповіді Ірини Володимирівни й також намагалися вкладати у свою роботу частинку добра.

– Приходили навіть такі малесенькі по 2-3 роки, що я спочатку навіть розгубилася. Бо готувалася до старших діточок, які можуть щось робити, а ці ж не можуть. Як вони стараються й намагаються це робити! Ти дивишся на них і розумієш: наші діти талановиті. Вони не вміли робити мотанки, прийшли до мене – і зробили! Я впевнена: ми поїдемо, а вони повернуться додому, будуть брати нитки і мотати, – розчулено говорить член правління громадської спілки Ірина Герасименко.

Ця відважна жінка стояла на Майдані, допомагала пораненим у київському військовому шпиталі, постійно їздила на Донбас до хлопців і доправляла їм все необхідне. Будучи головним юристом одного з київських інститутів, вона завжди знаходила час на своїх підопічних: в обідню перерву

зачинялася в своєму кабінеті та в'язала шкарпетки й робила мо-танки. А ввечері бігла не додому – разом з іншими жінками плела маскувальні сітки.

– Мене син часто запитував: «У мене є мама чи немає?» Я йому відповідала: ти вже дорослий, впораєшся. Більше не запитує. Та й узагалі я лише в нещодавній День волонтера вперше була вдома. А так з 2014 року постійно їздила на Схід. Щоразу хотіла встигнути на День Збройних Сил України із подарунками, – говорить Ірина.

А ще вона вдячна синові за волонтерську долю. Адже він рвався на службу, його не взяли за станом здоров'я, і це підштовхнуло юнака займатися допомогою бійцям у районі бойових дій. Вона просто не могла бути осторонь, відтак і захопилася справою, яка стала сенсом її життя. І в той час, коли інші люди свої вихідні присвячують особистим справам, вона займається більш значущими:

– Влітку я возила дітей з Макарівського району в козацький табір, що в Каховці, там вони вчилися багатьом речам. П'ять днів у лісі були насичені екстримом. Приміром, ранковий підйом влаштовували з імітацією вибухів і з умовним нападом ДРГ на табір. Вони не просто там вчаться, а набираються мудрості, світлого, доленосного. Й, повертаючись додому, починають впливати на своїх батьків. Діти кажуть: не будьте байдужі, в нашій країні йде війна! І додають: ми – майбутнє нації, підтримайте нас!

Саме завдяки людям, для яких патріотичне виховання – не просто слова, зможемо отримати країну, яка відторгатиме такі непотрібні сполуки, як сепаратизм та зрада, а натомість зрощуватиме шану та відданість своїй землі, українському народові...

Галина ХАВЧЕНКО

ВІКОТОМНИЙ УРОК ІСТОРІЇ

День, коли під Крутами відбувся бій з російсько-більшовицькою ордою, назавжди залишиться в пам'яті українського народу як символ нескореного духу нації та юнацького самозречення. І не поразкою запам'ятається та трагічна подія, а відчайдушним прагненням перемоги, вповні яку здобуваємо ми тільки тепер. Подвиг героїв Крутів засвідчив наше бажання жити у своїй вільній Українській державі, готовність захищати її навіть ціною власних життів.

У XX століття Україна вступає розділеною між двома імперіями – Російською та Австро-Угорською. Лиш перша Світова війна та революції 1917-1918 років створили умови для відновлення української державності та об'єднання етнічних українських земель

1915 року тут розташовувалося Київське військово-училище, на території якого 20 листопада 1917 року була розгорнута 1-ша українська військова юнацька школа ім. Богдана Хмельницького. Юнкери та старшини школи взяли активну участь у бою під Крутами, захищаючи молоду українську державу. Враховуючи приклад їхнього подвигу і звияги та зважаючи на зразкове виконання завдань нинішніми курсантами Президент України Петро Порошенко своїм Указом присвоїв Військовому інституту телекомунікацій та інформатизації і'мя Героїв Крут

Багатотисячні українські підрозділи поверталися з фронтів Першої світової війни.

Серед військових переважали прихильники самостійницьких поглядів. Однак керівники Центральної Ради та лідери найвпливовіших українських партій не поділяли їх. Тому їм не переймалися питанням створення власних збройних сил. Заступник голови Центральної Ради Володимир Винниченко писав: «Не своїй армії нам, соціал-демократам і всім щирим демократам, треба, а знищення всяких постійних армій».

Ці утопічні погляди віддзеркалено і в IV Універсалі, яким було проголошено незалежність Української Народної Республіки. «Розпустити армію зовсім, а потім замість постійної армії завести народну міліцію, щоб військо наше служило охороні робочого народу, а не бажанням пануючих верств», – сказано в документі. І це не єдина фатальна помилка керівників молоді України. В російських більшовиках вони не розпізнали лютого ворога. Лише згодом зрозуміли: імперія, хто б не прийшов у ній до влади – завжди залишатиметься імперією.

А ще – коли час і обставини вимагали єднання – на горі Українці взяли розбрат і політичні

гойдалки. Спочатку керувала Центральна Рада, потім влада перейшла до гетьмана Павла Скоропадського, за ним до Директорії. В Гуляйполі проголосив анархію батько Махно. Український Харків проросійська п'ята колона визнала столицею радянської республіки.

Як наслідок – з розпадом Російської імперії незалежність здобули Польща й Фінляндія. Україна – ні.

Той період нашої історії називають визвольними змаганнями 1917-1921 років.

Акт Злуки, коли на Софійській площі в Києві 22 січня 1919 року об'єдналися Західно-Українська Народна Республіка та Українська Народна Республіка, став останньою спробою утворити суверенну Україну. Та через два тижні до Києва увійшли російські червоні загони. На довгі роки.

Своє справжнє хиже обличчя вожді Радянської Росії показали в грудні 1917-го. Центральній Раді Української Народної Республіки вони висунули ультиматум, вимагаючи підкоритись. Не дочекавшись відповіді, оголосили їй війну, відправивши для впокорення українців кілька загонів більшовицьких зарізків під командуванням Антонова-Овсєєнка й Муравйова. Їхня чисельність становила

близько шести тисяч осіб. Вони й принесли на своїх багнетах радянську владу на Харківщину, Катеринославщину і Полтавщину. Але для повної перемоги російським зайдом потрібно було підняти червоний прапор і на Печерських пагорбах. І вони посунули на Київ...

У розпорядженні Центральної Ради було лише 12-15 тисяч вірного їй війська. При цьому значна його частина була деморалізована і не готова до активних бойових дій проти росіян. А окрім банди Муравйова, що рвалася до Києва, існувала ще й загроза більшовицького повстання на столичному заводі «Арсенал», де підбурювані більшовицькими агітаторами робітники виступали за повалення УНР і встановлення російсько-більшовицької влади.

Щоб захистити молоду Україну, під станцію Крути вирушили 450 юнкерів і 20 старшин 1-ї Української військової юнацької школи імені Богдана Хмельницького спільно із сотнею (116-130 осіб) новоствореного добровольчого Помічного студентського куреня січових стрільців, до якого записалися студенти, гімназисти і навіть старшокласники.

Про високий моральний дух молоді свідчать спогади старшини Армії УНР Миколи Чоботаріва:

...Бій розпочався 29 січня о дев'ятій ранку й тривав аж до сьомої вечора

«Я цілком випадково мав розмову з тими молодиками... що входили до складу студентської сотні. Я лагідно та делікатно наводив цих занадто молодих юнаків на думку, що бути на фронті, битися з ворогом – це не забава, а дуже тяжка й небезпечна справа. Одверто я не міг їм сказати, що вони ще діти... Але ж треба лише було глянути на їхні обличчя й побачити екзальтований вираз очей, щоб зрозуміти, що всякі резонні доводи безсилі змінити їхнє рішення йти на фронт і битися з ворогами Української держави.

Коли б то ми мали таку молодь по всій Україні!»

Перед відбуттям на фронт хлопці розуміли, на яку небезпеку наражаються, вирушаючи з Києва. Але юнаки свого хвилювання не показували. А от їхні рідні не приховували сліз. Ось як згадував їхній від'їзд один із добровольців:

«Посадка відбувалася цілком спокійно, якщо не рахувати того, що в останню хвилину прибігла до потягу пані Лукасевич (дружина небіжчика Є. Лукасевича) шукати свого сина Левка, тоді

учня 6-го класу, який «нелегально» вступив до куреня. Бідна мати гірко плакала, вмовляючи сина лишитися, але, звичайно, безуспішно.

Спокійніше вела себе сестра іншого шестикласника Соколовського. Ледве стримуючи сльози, хрестила брата і всіх від'їжджаючих... Молоденький Соколовський весело заспокоював сестру, не передчуваючи, що за пару днів лежатиме на станційній платформі з пробитою московським багнетом головою. Під спів «Ще не вмерла Україна» ешелон рушив на північ».

...Бій розпочався 29 січня о дев'ятій ранку й тривав аж до сьомої вечора. Молоді патріоти затримали ворога, що дозволило українському уряду забезпечити визнання української державності на міжнародному рівні. Українські втрати під Крутами, за підрахунками сучасників, становили близько 300 осіб, з яких майже 150 були поранені. Тих юнкерів і студентів, які потрапили в полон, більшовики катували, з них всіляко знущалися. Так, командир червоноармійців Єгор Попов, дізнавшись про втрати, завдані його підрозділу, наказав розстріляти полонених українців. Перед цим їх жорстоко мучили.

НА ЧЕСТЬ ОБОРОНЦІВ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ – УЧАСНИКІВ БОЮ ПІД КРУТАМИ У 1918 РОЦІ В УКРАЇНІ НАЗВАНО:

Бульвари Героїв Крут:

- м. Слов'янськ
- м. Чернівці

Вулиці Героїв Крут:

- 7 смт України
- 83 міст України

Провулки:

- 14 міст України
- 1 селище міського типу

Проїзд Героїв Крут:

- м. Хмельницький

Алея:

- Алея Героїв Крут у Києві

Сквер:

- Сквер Героїв Крут у Бердянську

Меморіал пам'яті

Героїв Крут встановлений біля села Пам'ятне Борзнянського району Чернігівської обл

Пам'ятник:

(м. Київ)

- на початку 2012 року на місці дерев'яного хреста на Аскольдовій могилі було встановлено пам'ятник крутянцям

Навчальні заклади:

- Львівський державний ліцей з посиленою військово-фізичною підготовкою імені Героїв Крут

Могили героїв Крут:

(На території Державного історико-меморіального Лук'янівського заповідника в Києві)

- куртян Володимира Наумовича та Володимира Шульгіна

Музей Героїв Крут:

Адреса музею: Чернігівська обл., Борзнянський р-н, Печівська сільська рада, с. Пам'ятне, вул. Героїв Крут, 38

Комісар червоноармійського загону Є. Лапідус в 30-ті роки так розповідав про ті події:

«Наступного дня, коли ми від'їжджали зі станції Крути, потяг по дорозі зупинився, із вагона було виведено всіх затриманих. За сотню кроків від потяга їх розстріляли розривними кулями».

Перед стратою учень 2-ї Української гімназії, 19-річний уродженець Галичини Григорій Піпський, заспівав гімн «Ще не вмерла Україна», який підхопили й інші полонені.

Загиблих і розстріляних захисників Крутів росіяни заборонили ховати, залишивши їхні спотворені катування тіла для залякування місцевого населення.

Проте священник села Печі та місцеві жителі звезли тіла до теплої хати, щоб їх можна було вирівняти, а потім зібрали по селу чисте нове полотно і, вистеливши ним дорогу до братської могили, все ж поховали 17 полеглих юнаків на кладовищі села. В березні 1918 року, після звільнення Києва, тіла майже 30 героїв були перезахоронені на Аскольдовій могилі в Києві.

– Стримайте ж ваші сльози, які котяться: ці юнаки поклали свої голови за визволення Вітчизни, і Вітчизна збереже про них вдячну пам'ять на віки вічні, – сказав

Михайло Грушевський, проводжаючи їх в останню путь.

За радянських часів юнаків, які перепинили під Крутами шлях більшовицькій орді на Київ, в підручниках історії не згадували. А якщо їхні прізвища й з'являлися, то їх називали не інакше, як буржуазними націоналістами і зрадниками трудового народу. При цьому правда про січневі події, які передували бою під Крутами, особливо про бій, усіляко фальсифікувалася.

Чому УНР зазнала поразки? Причин кілька. Та чи не найголовнішою є те, що її очільники ігнорували роль армії у відстоюванні національних інтересів.

Через багато десятиліть історія повторилась. Після проголошення незалежності України 1991 року можновладці ставились до національної армії як до падчірки. Потреби Міноборони фінансувалися за залишковим принципом. Особливо це проявилось за часів правління президента-втікача Віктора Януковича. Тому, коли над Україною знову нависла смертельна небезпека з боку Росії, наше військо опинилось у вкрай скрутному становищі й лише завдяки всенародній підтримці змогло зупинити просування ворога.

Сергій ВАСИЛЬЄВ

У кожного з юнаків – учасників бою під Крутами – долі склалися по-різному. Але практично всі, кому пощастило вціліти, продовжили службу в армії Української Народної Республіки. Наприклад, старшина Яків Рябоконь брав активну участь у Другому зимовому поході під командуванням Юрія Тютюнника. Після того, як його учасники зазнали поразки, продовжив боротися з радянською владою в партизанському загоні, а згодом змушений був залишити Україну.

Помер 1930 року у Польщі.

Поручик Іван Грушецький, повернувшись з поля бою, обіймав командирську посаду в школі, де готували старшин для Армії УНР. Потім став священником. Службу Божу правив у одному з храмів на Волині. Восени 1939-го, після «визвольного походу Червоної армії на Західну Україну», був заарештований.

У тюремній камері Іван провів майже рік і влітку 1940-го помер.

Микола Кривопуск і Гнат Мартинюк протягом 1920–1921 років перебували в особистій охороні Головного отамана Симона Петлюри. Після того, як УНР зазнала остаточної поразки, Микола опинився на Заході. А згодом у США. Там і скінчився його життєвий шлях. А Сергій Захвалинський, уродженець Чернігівщини, після окупації України більшовицьким режимом, зумів здобути фах інженера, а згодом служив у Війську Польському

ЗА ПРАВО БУТИ СОБОЮ

Сини української землі завжди вирізнялися сильним духом та безмежною любов'ю до Батьківщини, заради неї жертвували власним життям і вірили, що історична справедливість відбудеться – на мапі світу нарешті з'явиться Українська держава. Поет-шістдесятник, літературознавець, правозахисник Василь Стус – один із тих, хто виборював нашу державність, хто не побоявся кинути виклик компартійно-кадебістському режиму СРСР. Незламний лицар свободи й правди, людина кришталево чистої душі, він загинув у тюремному карцері мордовського табору для політв'язнів.

6 січня 2018 року йому могло виповнитися 80 років від дня народження

Кінець 50-х – початок 60-х років минулого століття. Після смерті Сталіна настала так звана хрущовська відлига – період ліберизації радянського життя. Насамперед серед творчої інтелігенції. Українські активісти, зокрема, виступали на захист рідної мови і культури, свободи віросповідання, дотримання прав людини, художньої творчості. Їх називали шістдесятниками, поколінням нової української генерації, яка засвітилася яскравим сузір'ям імен. До них належали письменники Іван Драч, Микола Вінграновський, Григорій Тютюнник, Борис Олійник, Василь Симоненко, Ліна Костенко, а також художники Алла Горська, Віктор Зарецький, кінорежисери Сергій Параджанов, Юрій Іллєнко тощо.

Вони сповідували свободу творчого самовираження, культурний плюралізм, пріоритет загальнолюдських цінностей. А ще – потай мріяли про Україну, вільну від московського ярма, про визнання героями тих, хто боровся в лавах УПА.

1972 року один із сексотів КДБ, який відпочивав зі Стусом у Моршині, доповідав своїм господарям: «Стус називав бандерівців національними героями... говорив, що українська мова перебуває у катастрофічному стані. А ще він розповідав анекдоти, в яких непристойно відгукувався про Леніна й керівників КПРС».

Наприкінці 1962 року на шістдесятників почався тиск влади, зокрема перед ними закрилися сторінки журналів, посипалися звинувачення у «формалізмі», «безідейності», «буржуазному націоналізмі». У відповідь шістдесятницькі ідеї стали поширюватися у самвидаві. А після відставки Микити Хрущова їм оголосили справжню війну, яка не припинялася до середини 80-х, коли до влади прийшов Михайло Горбачов.

Тих представників творчої інтелігенції, які не пішли на компроміс із владою, арештовували і ув'язнювали. Серед них був і Василь Стус. Його перу належать збірки віршованих творів «Круговерть» (1965 р.), «Зимові дерева» (1965 р.), «Веселий цвинтар» (1971 р.) тощо. Частина з них, зважаючи на правдиве висвітлення життя в СРСР, видана тільки на Заході.

Він був четвертою дитиною в селянській сім'ї. З Поділля родина переселилася на Донбас. Там Стуси пережили останній рік «великого терору» й німецьку окупацію.

1954 року Василь закінчив школу зі срібною медаллю та став студентом історико-філологічного факультету Донецького педінституту. Отримав диплом із відзнакою, працював учителем української мови. Після служби в армії вчителював у одній із горлівських шкіл, працював шахтарем. З березня по жовтень

На весіллі з Валентиною Попелюк

1963-го – літературний редактор газети «Соціалістичний Донбас», згодом – аспірант Інституту літератури імені Тараса Шевченка Академії наук УРСР. Саме тоді він підготував і здав до видавництва першу збірку творів «Круговерть», написав низку літературно-критичних статей, зробив кілька перекладів німецьких поетів Гете, Рільке, а також Гарсія Лорки. Був активним членом клубу творчої молоді.

Незадовго до арешту 1972 року Василь Стус приїхав до Львова, аби взяти участь у коляді

Донецький клуб літераторів (Василь Стус другий ліворуч)

– Він більше слухав, аніж говорив, а його роздуми про Україну, її минуле вирізнялися сміливістю, – згадував Лесь Танюк – колишній керівник цього клубу.

Вересень 1965-го. Київський кінотеатр «Україна», де мав демонструватися фільм Сергія Параджанова «Тіні забутих предків», був вщерть заповнений глядачами. На презентацію прийшов і Василь Стус. Саме тут він дізнається про арешт свого найближчого товариша Івана Світличного й звернеться до людей:

– Хто проти тиранії – встаньте!..

Із декількох сотень глядачів встануть лише кілька, які за це потім дорого заплатять. А Василя за два тижні викликали до ректорату, де він написав пояснювальну записку:

«Я вважаю, що в таких умовах мовчанка є злочином... Я не міг стерпіти. Я не міг мовчати!». Такої позиції йому не пробачили, і Стус в очах керівників вишу став «систематичним порушником норм поведінки». Його виганяють з аспірантури і виселяють з гуртожитку:

починається довгий шлях поневірянь, принижень і переслідувань поета. А ще – нерівний двобій з компартійно-репресивною системою однієї з найбільших і найтоталітарніших імперій світу. Мине багато років, і один з його сучасників скаже:

«Чи розумів Василь, що сили нерівні й двобій з імперією йому не виграти? Мабуть, розумів. Але розумів він і інше: хтось повинен

стати на захист скривдженого народу, його творчої інтелігенції. Він не чекав, коли це зроблять інші, щоб приєднатись потім до них. Можливо, Стус і був ідеалістом, але якщо це й так, то навіть сьогодні нам дуже не вистачає таких, як він...»

Спочатку його ніде не брали на роботу за спеціальністю. Тож перебивався тимчасовими заробітками, працював кочегаром, шахтарем, залізничником і навіть архіваріусом!.. Згодом працевлаштувався у конструкторському бюро Міністерства промисловості будматеріалів УРСР. Незважаючи на перипетії долі, літературної праці не припиняв, пропонуючи українським видавництвам збірки віршів. Але їх відмовлялися друкувати...

«Це віршований пасквіль на радянську дійсність...»

Архіви, як і рукописи, теж не горять: сьогодні в архіві СБУ зберігається чимало документів, які висвітлюють радянське минуле. Зокрема й багатотомні кримінальні справи, порушені Управлінням КДБ Української РСР проти Василя Стуса за «підривно антирадянську діяльність».

Василь Стус з дружиною та сином
Донецьк, 1978 рік

Не всім дисидентам, котрі потрапляли в тенета КДБ, вистачало фізичних і моральних сил витримати двобій із його співробітниками. Одні, як розповідав академік Андрій Сахаров, йшли на співпрацю, каючись у «гріхах», інші здавали вчорашніх одностудців, цим купуючи собі волю, були й такі, хто в обмін на співпрацю виходив сухим із води та робив непогану кар'єру. Імена деяких із них і сьогодні на слуху. Але, мабуть, страх бути викритим у співпраці з нащадками Дзержинського все ж переслідує їх. Якби Стус дожив до наших днів, йому нічого було б соромитись і тим більше боятись: в біографії цієї людини немає ані найменшої плями – вона кришталеву чиста.

Кадебісти його допитували, вдавалися до провокацій, щоб свідчив проти В'ячеслава Чорновола, Івана Дзюби, Івана Світличного. Але зазнали фіаско.

Ось, наприклад, якою була відповідь під час чергового допиту:

«Мою злочинну діяльність вигадали слідчі КДБ, надавши тим чи іншим моїм творам... невластивої їм кваліфікації. КДБ хоче учинити нову розправу над молодістю українською інтелігенцією».

Судове засідання, на якому Стусу мали винести вирок, більше було схоже на фарс, аніж на суд. Щоб надати звинуваченням більшої переконливості, кадебісти вирішили залучити навіть відомих поетів, зокрема й Івана Драча. Та Іван Федорович виявився не з лякливих:

«Коли перечитуєш ці поезії вдруге і втретє, тільки тоді постають вони в своїй повноцінності. І це – виникає бажання їх перечитувати. Здебільшого це справжня поезія».

Проте у штаті кадебістів були не лише стукачі, які знаходили «ворогів» радянського ладу і негайно повідомляли про них, а й навіть штатні рецензенти літера-

Василь Стус у
засланні. 1978 рік.
Магаданська обл.

турних творів. І вони залюбки виконували такі замовлення. Старший науковий співробітник Інституту літератури, кандидат філологічних наук, член Спілки письменників України А. Каспрук – один із таких. Ось як він оцінив збірку Василя Стуса «Веселий цвинтар»: «Книжка шкідлива всім своїм спрямуванням, він паплюжить свою землю, це не збірка поезій, а віршований пасквіль на радянську дійсність».

Такі ж відгуки отримали й твори Дзюби, Світличного та інших дисидентів: таке враження, що робилося це під копірку. До речі, коли Стус потрапив у немилість, від нього відвернулися майже всі імениті поети й письменники Української РСР, уникаючи з ним особистих зустрічей. Стус звертається з листом до тодішнього голови Спілки письменників УРСР з проханням прийняти і вислухати його, але той «не чує». Вже зі слідчого ізолятора поет пише заступнику голови Ради міністрів УРСР Петрові Троньку:

«Ось уже сім років, як я існую в неможливих умовах. Працював кочегаром, будівельником, ганяв вагонетки в метро, був безробітним. Моя збірка поезій пролежала в київському видавництві 9 років і, здобувши високу оцінку Драча, так і не побачила світу. Дуже Вас прошу – виявіть особистий інтерес до моєї творчості... дайте мені змогу працювати. Мені не шкода себе. Мені шкода, що я не зможу зробити всього того, для чого я народився». У

відповідь – мовчання: чиновник такого рівня не міг компроментувати себе зв'язками з «антирадянцями».

5 років позбавлення волі і 3 роки заслання – такий вирок виніс поету «найгуманіший і найсправедливіший» радянський суд. Відразу після цього Стус звертається до першого секретаря ЦК КПУ Володимира Щербицького:

«Суд наді мною – це якесь величезне і страшне непорозуміння. Це якийсь страшний сон. Слідство вигадало якусь свою версію моєї літературної творчості. Задумано знищити мене – в цій гидкій, накинній на мене подобі». У зверненнях до Петра Тронька, Володимира Щербицького, вищих органів влади радянської імперії, які зберігаються у кримінальних справах Стуса, жодного слова, жодного натяку на каяття, жодного прохання про помилування: він лише інформує адресатів про ті реалії, в яких опинився.

Покарання відбував у таборах Мордовії і Магадану. А 1979-го повернувся до Києва, де його чекала дружина Валентина й син Дмитрик. У КДБ сподівалися, що

Перепоховання Олексі Тихого, Юрія Литвина і Василя Стуса 19 листопада 1989 року. Біля пам'ятника Т. Шевченкові. Домовину В. Стуса несуть Левко Лук'яненко і Михайло Горинь

Стус «виправився» за ці 8 років. І вкотре помилились: опинившись на рідній землі, він приєднався до Гельсінської групи із захисту прав людини. Про те, щоб працевлаштуватися в якомусь друкованому виданні чи видавництві, й мови не могло бути. Тож, незважаючи на підірване здоров'я, працював звичайним робітником на столичних підприємствах: потрібно було утримувати сім'ю.

«За мною стояла Україна...»

На волі поет пробув недовго: навесні 1980-го його знову запроторюють до СІЗО КДБ як «особливо небезпечного рецидивіста». Слідство тривало недовго: комітетчикам і так було зрозуміло, що перед ними «затятий антирадянщик». Тож 1 вересня відбувається суд. У постанові про притягнення поета до відповідальності – стандарт-

ний набір звинувачень, які можна «пришити» будь-якій людині, яка воліє мати право на власну думку, а ця думка не співпадає з думкою вождів компартійного режиму. А ще – абсурдні звинувачення. Коли їх читаєш, виникає враження, що виголошували їх люди, котрі або далекі від реальності, або несповна розуму. Адже Стусу інкримінували й те, що він, звертаючись під час заслання до Президії Верховної Ради СРСР, Генерального прокурора, «зводив наклепницькі вигадки» на «радянський і суспільний лад, стверджуючи, що в нашій країні відсутня демократія».

На його захист стають відомі правозахисники всього Радянського Союзу, зокрема й академік Андрій Сахаров. У листі до керівників країн – учасниць Гельсінського акту він пише:

«1980 рік ознаменувався... багатьма несправедливими вироками і переслідуваннями правозахисників. Але навіть на цьому трагічному тлі вирок українському поетові Василю Стусу вирізняється своєю нелюдськістю. Життя людини ламається без залишку – як розплата за елементарну порядність, за вірність своїм переконанням, своєму «я». Вирок Стусу повинен бути скасований».

Після цього тюремний режим для поета стає більш жорстким – його часто поміщають у камеру-одиночку і карцер, де умови перебування для хворого Стуса є просто нестерпними. Наприклад, майже весь 1983 рік він просидів у такій одиночці. Та попри все, у своєму таборовому зошиті Василь Стус писав: «Але голови гнути я не збирався, бодай що б там не було. За мною стояла Україна, мій пригноблений народ, за честь котрого я мушу обставати до загину».

Радянська влада хотіла зламати українського патріота морально й фізично, змусити звернутися до «дорогого Леоніда Ілліча» з покайним листом, а потім, посила-

ючись на «щире каяття» Василя, пом'якшити вирок. Або ж узагалі звільнити, продемонструвавши всьому світу свою гуманність. Та не на того натрапили: Стус не лише не просить ні про яке помилування, а й навіть не намагається прихилити до себе табірне начальство. Ось як згадує його поведінку колишній політв'язень Михайло Хейфец, який відбував покарання разом зі Стусом:

«І справді, Василь завжди говорив із начальством і ментівнею тоном переможця й прокурора

тували товариші, вивчивши їх напам'ять. «То був чоловік, який говорив і писав за будь-яких обставин ясно, як перед Богом, і платив за це життям», – згадував про нього дисидент Євген Сверстюк.

Наприкінці серпня 1986 року табірна адміністрація звинуватила поета в неохайному вигляді й суперечці з наглядачем та помістила на 15 діб у карцер. 3 вересня він попросив у наглядача валідолу, але той відповів,

му, чи йому вкоротили віку. Адже він, навіть перебуваючи в неволі, був для радянської влади небезпечним. Тож цілком логічний вигляд має версія теж колишнього політв'язня Василя Овсієнка про те, що Стусу могли й вкоротити віку за наказом КДБ. Не слід відкидати й ще одну обставину: в 1986-му його висували на здобуття Нобелівської літературної премії. Влада не могла цього дозволити, оскільки міг би зчинитись грандіозний міжнародний скандал: лауреат Нобелівської премії перебуває у концтаборі. І вирішила прибрати, діючи за принципом: нема людини – нема і проблеми».

«Народе мій! До тебе я ще верну, і в смерті обернуся до життя...» – написав поет в одному зі своїх пророчих віршів.

Радянська система думала, що перемогла. Але істина і час розставили все по місцях. СРСР зазнав краху, а на політичній мапі світу постала незалежна Українська держава, про яку так мріяв у холодних мордовських таборах Василь Стус. Поет-українець, який пішов проти системи, не пошкодувавши власного життя, повернувся на рідну землю: восени 1989-го Василя Семеновича Стуса перепоховали на Байковому кладовищі. А ще він повернувся до нас у виданих поетичних збірках, спогадах побратимів і друзів.

Сергій ЗЯТЬЄВ

Уночі з 3 на 4 вересня 1985 року в карцері цього бараку табору особливого режиму ВС-389/36 у с. Кучино Чусовського р-ну Пермської обл. пішов із життя 47-річний поет і правозахисник Василь Стус

на майбутньому Нюрнберзькому процесі, а «червонопогонники» були для нього злочинцями, про дії яких він збирав відомості, щоб потім передати суду правдиву... інформацію».

Незважаючи на жорсткі умови утримання, Василь Семенович все ж знаходив можливість писати твори і навіть передавати їх на волю. Під час відбування другого терміну покарання він написав кілька книжок, зокрема «Час творчості», «Палімпсести». Частина творчої спадщини потрапила навіть – через листи до дружини – за колючий дріт. Іншу частину вря-

що лікаря немає на місці. А в ніч з 3 на 4 вересня 1986 року Василь Стус помер. Дружина Валентина, дізнавшись про смерть чоловіка, побажала поховати його в рідній українській землі. Але тіла їй не віддали: це заборонялося радянським законом, згідно з яким усіх ув'язнених належало ховати на так званих табірних кладовищах. Тож свій останній спочинок Василь Семенович знайшов за кілька кілометрів від табору. І сьогодні, через більш як 30 років після смерті, достеменно невідомо, чи помер поет своєю смертю, спровокованою хворобою і виснаженням організ-

У повний гною

У 2018 рік «звільнена» від київської хунти «Новоросія» вступила, немов у те саме, з чого якутський скульптор свої шедеври ліпить. А оскільки тупцювання в тій пахучій субстанції для «отаманів» маленьких, але гордих до психіатричного діагнозу «ригспублік» є ділом звичним, то вони й змогли новорічної ночі чесно відрапортувати «шахтарсько-бурятській» популярції про стабільність ситуації на підвідомчій їм території.

Стабільним дійсно було все. Особливо — перманентна боротьба з підступною агентурою СБУ і Держдепартаменту США, перемоги над якою щоразу бувають до тогостабільнозначущими, що анонсоване майбутнє взяття доблесними загонами «новоросійських козаків-оленьорів» Києва, Лондона, Берліна і острова Шпіцберген видається просто дитячою забавкою.

А тут у тенета найефективнішої на планеті контррозвідки «ЛНР» потрапила така величезна щука, що навіть Володимир Володимирович позаздрив. Котрий, як відомо, просто так не заздрить. Недарма ж, керуючи клубом КДБ у Дрездені, він самого Штірліца перештірліцив, а пірнаючи голяка в сибірських озерах з виделкою, усіх щук перещучив. Проте тут заздрити

справді було чому: глибоко законспірованим агентом-бандерівцем виявився сам «президент ЛНР» Ігор Плотницький! Викрити «хунтівського попихача» допомогли його стабільний гуманізм і незмінна відданість ідеалам справедливості: дізнавшись, що його «міністр внутрішніх справ» Ігор Корнет «віджав» у однієї з місцевих жительок будинок, «президент» перед телекамерами справедливо «віджав» той будинок собі. Після чого «міністр», образившись і влаштувавши невеличку братерську війну в центрі Луганська, «віджав» у «президента» всю «ЛНРигспубліку», заявивши, що Ігор Плотницький — засланий Києвом козачок, узурпатор і ворог народу. І, що найцікавіше, надавши неспростовні докази того, що влітку 2014 року саме батальйон «Заря» під командуванням Ігоря Плотницького спеціально обстрілював Луганськ і вбивав мирних жителів. Ті, хто до цього з піною з усіх дірок тіла галамидив, начебто мирних жителів обстрілювали і продовжують обстрілювати «фашисти» із ЗСУ, дещо здивувалися, але розважливо промовчали. Тим часом так звані депутати фейкової «народної

Новий рік!

ради ЛНР» затвердили виконувачем обов'язків «глави ЛНР» такого собі Леоніда Пасічника. Запам'ятовувати його прізвище не обов'язково, бо і цей персонаж, вочевидь, керуватиме бур'янами на луганських териконах стабільно недовго.

Щодо «суперагента хунти», то він, спакуювавши у валізку всю казну «ригспубліки», як заведено, чкурнув до Росії — ділитися враженнями про пережите з Віктором Федоровичем. Ясна річ, дехто здивувався: як же це, мовляв, так, — розсекречений бандерівець тікає до країни, яка воює з бандерівською Україною? З цього приводу «МДБ ЛНР» у спеціально обладнаному підвалі провело для особливо нетямущих прес-конференцію, на якій пояснило, що колишнього «президента» після його вибриків з чужою хатою милосердно не повісили на крюку, мов куряче стегенце, а лише послали до такої-то матері. А оскільки Росія, як вчить

з усіх плакатів великий і мудрий Володимир Володимирович, і є «Родина-мать», то, матері його ковінька, шпигун туди і подався! Які ще будуть запитання? Запитань більше не було, чому організатори пресухи були тільки раді — підлогу підвалу не довелося вкотре від крові відмивати.

Ялинку окупованого Харцизька прикрасили пластиком зі смітника

Ось з такими трудовими перемогами, за відсутності інших, і відзначили за столами окремі (у кого знайшлося чим) громадяни ОРДЛО новорічне свято. Щоправда, без Діда Мороза і Снігурки. Ні, спочатку все йшло добре. Снігуркою «міжригспубліканський народний паханат Золотої ОРДЛО» одностайно призначив Непорочну Діву Державної Думи Росії (організації, невизнані в Україні) Наталію Поклонську. Кандидатура напрочуд підходяща: колись грала роль кримського прокурора, зараз талановито грає роль міської божевільної-монархістки, то ж і з роллю Снігурки впорається. Проте на заваді стала палка любов захисників «Новоросії» до не менш палкої прихильниці «руського міра». Одне слово, Наталія погодилася на гастролі, але з умовою, що почнуться вони з «передка». Щоби, значить, сказати доблесним захисникам «Новоросії» ласкаве дівоче слово, пригостити їх

пряниками тульськими із сої белгородської і нагадати, що то не святий цар Микола з балериною Матильдою сексуальним неподобством займався, а Матильда з царем. Що, мовляв, зовсім інша річ.

Та не встигла Наталія-Снігурка зайти до козачого бліндажу, зняти валянки, кокошник і генеральські погони, не встигла махнути наліво іконою святого Володимира Володимировича, а направо іконою святого Миколи № 2, як у повітрі щось просвистіло!

— *Лягай!* — крикнув осавул Соловей, позивний «Розбійник», — і Наталія звично виконала команду, молячись про чудо. І чудо сталося!

Весь козачий ескадрон навалився на дорогу гостю, прикривши її своїми організмами від «укропівського» снаряда! І не встав, навіть коли з'ясувалося, що то свистів не снаряд, а сам осавул Соловей, позивний «Розбійник». Більше того, ескадрон поклявся лежати на Наталії, захищаючи її своїми тілами від укро-фашистських обстрілів, до повної перемоги. І такі лежить, між іншим, лише періодично здійснюючи ротациї! А головне — мироточить усім миром! Ну чи не чудо скрепне?

Персонажу з бородою, на жаль, пощастило менше. Його взагалі «замінусували». Ну а хто йому лікар? Сам винен.

Згубила Діда ідеологія. Йому розповіли, що героїчні «ригспубліки» рятують світ від українського

фашизму, нацизму, тероризму, індивідуалізму і гомосексуалізму, вважають, як і Володимир Володимирович, розпад Радянського Союзу найбільшою геополітичною катастрофою, а тому і роблять все можливе для його відновлення «от Москвы до самых до окраин». Хоча поки що відновити вдалося лише радянський антураж — піонерів, комсомольців і порожні полиці в магазинах. Дід здуру і вирішив, що тим піонерам під ялинкою приємно буде пограти в старі радянські ігри. Наприклад, побігати у мішку. Проте донбаські піонери дідового ентузіазму чомусь не сприйняли і замість того, щоб самим залазити ногами в мішок, весь час намагалися натягти його дідові на голову, лупцюючи старого по печінках його ж таки ціпком.

Второпавши, що з цією грою він довго не проживе, Дід запропонував іншу — «Два притопування, три прихлопування». І прожив ще менше. Він встиг тільки сказати: «А тепер, дітки, руки вгору!» — і миттєво отримав в лоба кулю з ПМ від одного з переможців військово-патріотичного конкурсу «Діди воювали, і вам не відвертяться». Як любив говорити ще один бородатий дід Карл Маркс: «Буття визначає свідомість», а буття нині

в «Новоросії» таке, що на деякі фрази її громадяни реагують вже підсвідомо. Тобто пострілами. Тим паче, що є з чого: зброї у «мирного» населення стільки, що вистачить на кілька дивізій. Так що побутові конфлікти, які в період «насильницької українізації» вирішувалися в гіршому разі банальним мордобоем, зараз «гасяться» значно ефективніше: або гранатою у вікно, або автоматною чергою в живіт. І хоча кількість конфліктів від того не зменшується, зате зменшується кількість населення, що значно сприяє поліпшенню екологічної і економічної ситуації на «звільнених» територіях. Недарма ж на Московії кажуть: «Меньше народа — больше кислорода!» А також продуктів харчування тим, хто ще залишився.

До речі, на Московії з Дідом Морозом теж не комільфо вийшло. Скажімо, у Новосибірську, Кірові і Самарі місцева влада взагалі заборонила запрошувати його на новорічні ранки в дитячі садки і школи. Мовляв, психологи радять, бо діти лякаються. І то сказати: діти звикли бачити під ялинкою миршавенького і лисуватого дідуся Вову, а тут до них раптом заявиться здоровезний бородатий дідуган із повним мішком дефіциту. Будь-хто злякається.

Зате в деяких інших російських містах свято пройшло на диво як гарно і яскраво. У повній відповідності з народною прикметою «Як Новий рік зустрінете, так його і проведете». Для початку в Южно-Сахалінську головна міська ялинка буквально виконала команду: «Ялинко, загорись!» — і запалала. І що цікаво: ця 25-метрова радість вартістю в п'ять мільйонів рублів палала до прибуття пожежників під радісні вигуки і бадьорі коментарі присутніх на площі! Хоч би хто зойкнув! Ото менталітет! Потім у Петропавлівську-Камчатському біля головної ялинки на очах городян згоріли фігури Діда Мороза і Снігурки. А 8 січня, на Різдво, спалахнула ялинка на центральній площі у Благовещенську. Така ось, «блага весть» росіянам вийшла. Залишився від ялинки тільки

голий каркас, дивовижно схожий на телевізійну вежу. І що? А нічого. Милуючись видовищем, городяни продовжували смоктати льодяники... Далі, дозвольте, без гумору. Як повідомляє ІА «Порт Амур», «у Благовещенську продають льодяники у формі фалоса. Серед варіантів є «яблуко», «банан», «вишня» і багато інших. Товар відповідає ГОСТу і має відповідний сертифікат».

А тут ще й курсанти Ульяновського льотно-го училища на лихо ворогам вступили штуку — влаштували гей-вечірку і записали її на відео, яке оприлюднили в Інтернеті. За що їм тепер загрожує відрахування з вишу. Натомість росіяни насолоджувалися новими фотографіями голого торсу свого незрівнянного Володимира Володимировича, що заповнили всі засоби масової дебілізації. Як повідомив прес-секретар російського президента

Дмитро Песков, на Хрещення його шеф відвідав чоловічий монастир Ніло-Столобенська пустинь у Ленінградській області, після чого пірнув в ополонку на озері Селігер. Але потім, на превеликий жаль, сплив.

— *Купання у крижаній воді стало гідною і адекватною відповіддю нашого президента Сполученим Штатам Америки, які насмілилися безоплатно надати Україні летальну зброю, зокрема «Джавеліни», — повідомив Дмитро Песков. — Попереджаємо, що у разі продовження Заходом такої антиросійської політики, в ополонку пірне вся Державна Дума. Зима в Росії довга, ополонки багато, і нас не залякати!*

З іграми «скрепним» Московії цього року також якось не пощастило. Не тільки новорічної ночі, а взагалі. Міжнародний олімпійський комітет ухвалив офіційне рішення не пускати збірну Росії на зимові Олімпійські ігри, що відбудуться в лютому у південнокорейському Пхенчхані. Мовляв, російські атлети допінг такими дозами жеруть, що на підміну аналізів, як це було в Сочі, ФСБ, так і дивись, чисту сечу в цистернах ешелонами на півострів гнатиме. А це може паралізувати залізничний рух усієї Південної Кореї.

Виняток було зроблено лише для деяких російських спортсменів, котрих ніколи мельдонієм не годували. Виступатимуть вони без будь-якої національної символіки. Якщо хтось зуміє таки без допінгу першим дістатися

фінішу, хоча в це мало віриться, то на його нагороджені підніматимуть олімпійський прапор і гратимуть олімпійський гімн. Якщо вони погодяться бігати і стрибати без власовського триколора і третього варіанту пісні на слова відомого байкаря Сергія Міхалкова,

то нехай щастить. Якщо ж ні, то й триколор їм у руки, попутний вітер у спину і поїзд назустріч.

Ой, що тут на російському телебаченні почалося! Навіть у прогнозах погоди говорили не стільки про градуси і міліметри опадів, скільки про те, що «на коліна не станемо, на Олімпійські ігри не поїдемо принципово, а якщо принципово й поїдемо, то стабільно порвемо усіх на шматки! І всі побачать, які ми найсильніші і найвеличніші!»

Ведучий програми «Час покаже» Артем Шейнін довставався з колін до того, що заявив: «Я б включив у програму Олімпіади танковий біатлон, і тоді подивився б, як би вони не дали нам виступати під своїм прапором і співати свій гімн!»

Новорічної ночі стало зрозумілим — «як». 31 грудня сирийські повстанці, котрі, вочевидь, російського телебачення не дивляться і тому про «крутизну» російських танкових «біатлоністів» нічого не знають, кілька разів стрельнули з мінометів по російській військовій базі у Хмеймім. І «чемпіони» з усіх видів спорту отримали такий святковий феєрверк, що міністр так званої оборони Росії Сергій Шойгу і досі не знає, що сказати. За деякими даними, було знищено склад з боєприпасами, принаймні чотири бомбардувальники Су-24, два винищувачі Су-35С і військово-транспортний літак Ан-72.

Та попри все у новий рік Росія,

як і ОРДЛО, таки вступила... Не підвів відомий якутський скульптор, котрий минулого року зліпив із гною півня. Цього ж разу майстер з того ж таки матеріалу, на честь року Собаки створив цілу собачу упряжку і чум. На шедевр

У РФ скульптор Михайло Боппосов з якутського села Уолба виліпив з гною символ прийдешнього року - собаку в будці.

пішло більш ніж півтони лайна. І ще трохи залишилося, щоб зліпити пам'ятник улюбленому Володимиру Володимировичу — на честь його чергового обрання президентом Росії, яке відбудеться вже у березні. Саме того весняного місяця, коли гній найзапашніший.

Олег ЯНОВСЬКИЙ

Наші

...У годину, коли люди, які живуть із тобою в одній країні та яких ти вважаєш рідними по землі і по крові, під впливом російської пропаганди та виконуючи російські накази, раптово починають стріляти тобі в спину, коли координують вогонь бойовиків у хату свого сусіда, коли лінія окопів пролягає не в родючих українських ґрунтах, а в душах і головах українців – слово «НАШІ» набуває особливого значення. Український воїн, як поводити позбавлених бачити реальність, радить: «Заплющ очі – дивись серцем!» Дивись, для кого Україна – це полігон, а для кого – земля рідна. Хто маскує в дитячій іграшці вибухівку, а хто розміновує будинки й цілі квартали та території. Хто використовує народ Донбасу як живий щит, а хто заради нього йде на смерть, рятуючи дорослих і дітей.

Відчайдухи

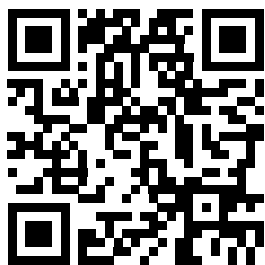
Ризикуючи життям щомиті, вони боронять Україну, жінок, дітей, стариків і вважають це своїм святим обов'язком. Вони мають те, чого не купиш у російських воєнторгах, – патріотизм і хоробрість. Усіх їх, оборонців землі української, різних за віком, політичними уподобаннями, професіями та соціальним станом, об'єднала любов до Батьківщини. Про відважних і завзятих чоловіків – наша розповідь.

Побратими

Держслужбовці, робітники, вантажники, учителі, фермери... Усі вони різні. І, можливо, ніколи б не зустрілися в цьому житті, не одягли б однострій, не спали б в одному бліндажі, не їли б з одного казанка, не стали б побратимами, якщо б не поклик Батьківщини, над якою нависла біда. Вони залишили свої сім'ї та справи. Вони єдині у своєму прагненні захистити Україну, а значить – мобілізовані бути сильними, мобілізовані бути патріотами, мобілізовані бути героями...

Відскануй своїм смартфоном QR-code

ЗБРОЯ ТА БЕЗПЕКА

XV МІЖНАРОДНА СПЕЦІАЛІЗОВАНА ВИСТАВКА

9-12 ЖОВТНЯ 2018
Україна, м. Київ

Генеральний
інформаційний партнер

Генеральний
медіа-партнер

Технічний
партнер

МІЖНАРОДНИЙ ВИСТАВКОВИЙ ЦЕНТР
Україна, м. Київ, Броварський пр-т, 15
станція метро "Лівобережна"

☎ +38 (044) 201-11-63
✉ zbroya@iec-expo.com.ua
www.iec-expo.com.ua